

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1956

ANDRA KAMMAREN

Nr 29

9—14 november

Debatter m. m.

Tisdagen den 13 november

	Sid.
Svar på fråga av herr Åhman ang. biljettpriserna på de statsägda roslagsjärnvägarnas förortslinjer	6
Svar på interpellationer av:	
herr Dahlén ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm	7
herr Wedén ang. nysparande för bostäder och bostadssparande i allmänhet	26
herr Königson ang. tillämpningen av bestämmelserna om tertiärlån och tillägglån för flerfamiljshus	34

Onsdagen den 14 november

Organiserande av en svensk FN-styrka	38
Lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt	40
Samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning	45
Riktlinjer för sjöräddningsväsendet	53
Plåtvalsverk vid Norrbottens järnverk	54
Ökat stöd åt forskningen beträffande framställning av alkoholfria drycker av frukt och bär	57
Finansieringen av den kommunala investeringsverksamheten	58
Säkrande av full sysselsättning i Skåne	59

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 14 november

	Sid.
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 179, ang. organiserande av en svensk FN-styrka	38
— nr 180, ang. lotteri i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt.	40
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 46, ang. samtycke till förordnande att 2 §§ första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning.	45
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 170, ang. riktlinjer för sjöräddningsväsendet.	53
— nr 171, ang. plåtvalsverk vid Norrbottens järnverk	54
— nr 172, rörande den norrländska vintersjöfartens kontinuerliga drift	56
— nr 173, om ökad sjömättningsverksamhet i Norrland	56
— nr 174, om återförande till de ursprungliga fastigheterna av mark i Norrbottens län	57
— nr 175, ang. stöd åt invaliderade barns vård i hemmen	57
— nr 176, om ersättning för skada genom åtgärd av myndighet. . . .	57
— nr 177, om ökat stöd åt forskningen i framställning av alkoholfria drycker av frukt och bär	57
— nr 178, om provisoriskt rörligt tillägg å tjänstelivränta m. m. . . .	58
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 52, ang. taxeringsförordning, m.m.	58
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 35, ang. finansieringen av kommunal investering	58
— nr 36, ang. säkrande av full sysselsättning i Skåne	59
— nr 37, om en statlig bilindustri.	60
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 41, ang. ändring av förordningen om kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel	60
— nr 42, ang. läkarvårdersättning för förebyggande vård m. m., ändring av prisrabatteringen av läkemedel	60
— nr 43, om ändringar i förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel.	60
— nr 44, ang. översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring, i vad avser fria läkemedel m. m.	61
— nr 45, ang. do	61
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 36, ang. den försämrade fångsten av vandringsfisk m.m.	61

Fredagen den 9 november

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollen för den 1, den 2 och den 4 innevarande november.

§ 2

Föredrogs och remitterades till statskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition, nr 195, angående anslag å tilläggsstat I för budgetåret 1956/57 till utökning av nykterhetsvårdens anstaltsorganisation.

§ 3

Föredrogs var efter annan följande på kammarens bord liggande motioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet motionerna:
nr 819, av herr *Sköld m. fl.*,
nr 820, av herr *Andersson* i Bräm-
hult,
nr 821, av herr *Adolfsson*,
nr 822, av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*,
nr 823, av herr *Jansson* i Aspeboda
m. fl.,
nr 824, av herr *Larsson* i Hedenäset
m. fl., och
nr 825, av herrar *Nilsson* i Svalöv
och *Nilsson* i Lönsboda; samt
till statsutskottet motionen nr 826, av
herrar *Boija* och *Carlsson* i Tibro.

§ 4

Föredrogs den av fru *Sjöstrand* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående viss ändring av tidtabellerna för expresståget »Skåningen».

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtanden:

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för sjö-
räddningsväsendet jämte i ämnet väckta
motioner,

nr 171, i anledning av väckta motio-
ner angående utredning om anläggande
av ett plåtvalsverk vid Norrbottens järn-
verk i Luleå,

nr 172, i anledning av väckta motio-
ner om utredning rörande den norr-
ländska vintersjöfartens framtida möj-
ligheter för kontinuerlig drift,

nr 173, i anledning av väckta motio-
ner om utredning rörande utökad sjö-
mättningsverksamhet på de norrländska
farvattnen,

nr 174, i anledning av väckt motion
om återförande till de ursprungliga fas-
tigheterna av vissa av 1942 års militära
markersättningsnämnd inköpta och ar-
renderade markområden i Norrbottens
län,

nr 175, i anledning av väckta motio-
ner om utredning angående samhälle-
liga stödåtgärder för invaliderade
barn, som vårdas i hemmen,

nr 176, i anledning av väckta motio-
ner om ersättningar i ömmande fall åt
enskilda, som genom åtgärd av offent-
lig myndighet lidit ekonomisk skada,

nr 177, i anledning av väckta mo-
tioner om ökat stöd åt forskningen be-
träffande framställning av alkoholfria
drycker av frukt och bär, och

nr 178, i anledning av väckt motion
om provisoriskt rörligt tillägg å tjänste-
livränta *m. m.*;

bevillningsutskottets betänkande nr
52, i anledning av Kungl. Maj:ts propo-

sition med förslag till taxeringsförordning, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 35, i anledning av väckt motion angående finansieringen av den kommunala investeringsverksamheten,

nr 36, i anledning av väckta motioner om utredning angående erforderliga åtgärder för säkrande av full selsättning i Skåne, och

nr 37, i anledning av väckta motioner om inrättande av en statlig bilindustri;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av väckt motion angående viss ändring av förordningen om kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel,

nr 42, i anledning av väckta motioner dels om ändring i sjukförsäkringslagen i syfte att möjliggöra läkarvårdsersättning för förebyggande vård m. m., dels ock om viss ändring av bestämmelserna rörande prisrabatter av läkemedel;

nr 43, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel,

nr 44, i anledning av väckta motioner angående översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring, i vad motionerna avser fria läkemedel m. m., och

nr 45, i anledning av väckta motioner angående en översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring, i vad motionerna avser läkemedel; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 36, i anledning av väckta motioner om utredning angående orsakerna till det försämrade fångstresultatet beträffande s. k. vandringsfisk, m. m.

§ 6

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposition nr 198, angående organiserande av en svensk F.N.-styrka, tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 7

Anmäldes följande till herr talmanen under sammanträdet avlämnade motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 188, med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1957, m. m.:

nr 827, av herr *Nelander m. fl.*,

nr 828, av herrar *Sjölin* och *Nelander*, och

nr 829, av herrar *Carlsson* i Stockholm och *Nelander*.

Dessa motioner bordlades.

§ 8

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till riksdagens andra kammare

För deltagande i Interparlamentariska unionens sammanträde i Bangkok anhåller undertecknad om ledighet från riksdagsgöromålen under tiden 12—24 november 1956.

Stockholm den 7 november 1956

Gösta Skoglund

Till riksdagens II kammare

Herr talman

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsgöromålen för bevästande av Inter-Parliamentary Union Conference i Bangkok för tiden 13—23 november 1956.

Stockholm den 7 november 1956

J. W. Pettersson

(i Norregård)

Undertecknad anhåller härmed om tjänstledighet från riksdagsgöromålen fr. o. m. den 13 t. o. m. den 24 nov. 1956 för fullgörande av annat uppdrag.

Stockholm den 10 november 1956

Wald. Svensson

Kammaren biföll dessa ansökningar.

§ 9

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.04.

In fidem

Gunnar Britth

Lördagen den 10 november

Kl. 11.00

§ 1

Justerades protokollen för den 5 in-
nevarande november.

§ 2

Upplästes följande till kammaren in-
komna läkarintyg:

Att riksdagsman Jerker Svensson,
född den 18 juli 1897, på grund av sjuk-
dom (leverinflammation) icke kan del-
taga i riksdagsarbetet under tiden 8
november 1956—8 december 1956 in-
tygas härmed.

Göteborg den 8 november 1956

G. Angervall

Herr Svensson i Göteborg beviljades
ledighet från riksdagsgöromålen från
och med den 8 november till och med
den 8 december.

§ 3

Föredrogs och hänvisades till stats-
utskottet den å kammarens bord vilan-
de propositionen nr 198, angående or-
ganiserande av en svensk FN-styrka.

§ 4

Föredrogs var för sig och hänvisa-
des till bevillningsutskottet följande på
bordet liggande motioner:

nr 827, av herr *Nelander m. fl.*,

nr 828, av herrar *Sjölin* och *Nelan-
der*, samt

nr 829, av herrar *Carlsson* i Stock-
holm och *Nelander*.

§ 5

Föredrogs, men bordlades åter stats-
utskottets utlåtanden nr 170—178, be-
villningsutskottets betänkande nr 52,
bankoutskottets utlåtanden nr 35—37,
andra lagutskottets utlåtanden nr 41—

45 och jordbruksutskottets utlåtande
nr 36.

§ 6

Anmälades, att Kungl. Maj:ts propo-
sition nr 196, angående ytterligare un-
derstöd till båttrafiken i Stockholms
skärgård, tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 7

Anmälades följande till herr talman-
nen under sammanträdet avlämnade
motioner:

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
sition, nr 188, med förslag till förord-
ning om investeringsavgift för år 1957
m. m. motionerna:

nr 830, av herr *Hjalmarson m. fl.*,

nr 831, av herrar *Gustafsson* i Stock-
holm och *Lundqvist*,

nr 832, av herr *Ohlin m. fl.*,

nr 833, av herrar *Edström* och *Koll-
berg*, och

nr 834, av herr *Kollberg m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
sition, nr 189, med förslag angående
visst lotteriförfarande i samband med
återbetalning av överskjutande premi-
minär skatt motionen nr 835, av herrar
Edström och *Dickson*.

Motionerna nr 830—834 bordlades,
och motionen nr 835 hänvisades ome-
delbart till statsutskottet.

§ 8

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 11.03.

In fidem
Gunnar Britth

Tisdagen den 13 november

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollet för den 7 in-nevarande november.

§ 2

Upplästes följande till kammaren in-komna ansökan:

Till riksdagens andra kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare under höstsessionen för deltagande i den svenska FN-delegationens arbete i New York.

Göteborg den 9 november 1956

Sven Gustafson

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 3

Svar på fråga ang. biljettpriserna på de statsägda roslagsjärnvägarnas förorts-linjer

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för kommunikationsdeparte-mentet, herr statsrådet ANDERSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Ahman har frågat mig, om jag inom den närmaste tiden ämnar vidtaga åtgärder för att förverkliga ett löfte vid en uppvaktning i våras att eliminera skillnaden i den högre taxesättningen å biljettpriserna för för-ortslinjerna å de statsägda roslagsjärn-vägarna och den lägre å övriga från Stockholm utgående statsägda järn-vägar.

Roslagsbanornas ställning inom det statsägda järnvägsnätet har senast i an-ledning av motioner vid 1954 års riks-

dag varit föremål för riksdagens hand-läggning. Statsutskottet uttalade härvid, att utskottet alltjämt hyste sin tidigare deklarerade uppfattning, att roslags-banan borde införlivas med statens järnvägar så snart förutsättningarna därför vore för handen. Av vissa skäl syntes det dock utskottet tveksamt, hu-ruvida tidpunkten ännu vore inne för en dylik åtgärd. Utskottet hade under hand inhämtat, att 1948 års järnvägs-taxekommitté inom en näraliggande framtid väntades komma att framlägga förslag om särskild förortstaxa för stockholmsregionen, avseende trafiken å jämväl de båda linjer — nämligen Stockholm Ö—Roslagsnäsby—Lindhol-men och Roslagsnäsby—Österskär — om vilka nu närmast vore fråga. Pröv-ningen av detta förslag syntes lämpli-gen inte böra föregripas genom att be-slut nu fattades om roslagsbanans di-rekta inlemmande i statens järnvägars organisation med därav betingade taxe-förändringar som följd. Utskottet för-utsatte slutligen, att Kungl. Maj:t, så snart ställning tagits till järnvägstaxe-kommitténs förslag, komme att uppta frågan om roslagsbanans förvaltnings-form till förnyat övervägande.

Jag har från järnvägstaxekommittén erhållit upplysning om att kommittén kommer att framlägga sitt betänkande omkring instundande årsskifte och att betänkandet kommer att innehålla en redogörelse för principiella synpunkter på frågan om särskilda förortstaxor i stockholmsregionen.

Först efter det att betänkandet re-missbehandlats blir det möjligt för mig att ta ställning till det av herr Ahman berörda frågekomplexet.

Beträffande det i frågan påtalade löf-

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

tet från min sida vill jag endast framhålla, att något sådant löfte i annan riktning, än vad jag nu angivit, inte har avgetts.

Härpå anförde

Herr ÅHMAN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för att jag fått svar på min fråga, ehuru svaret inte är särdeles tillmötesgående i sak. Jag skall emellertid följa statsrådets exempel och vara nöjd med att dröja med en diskussion av det upptagna spörsmålet tills det kommer upp i ett större sammanhang.

Beträffande det sista avsnittet av svaret, som avser det löfte jag omnämnde i min fråga, vill jag dock erinra statsrådet om att statsrådet vid den ifrågavarande uppvaktningen framförde den synpunkten, att det kunde vara berättigat att ha samma biljettpriser på alla de statsägda järnvägarna. Statsrådet var emellertid för sin del inte beredd att vidtaga några åtgärder för en taxesänkning för roslagsjärnvägarna men var däremot villig att vid kommande taxehöjningar för övriga järnvägslinjer tillse att inte biljettpriserna på roslagsbanans förortslinjer höjdes. Det är med anledning av detta löfte jag har fått påstötningar från en del av dem som var med vid uppvaktningen. De undrar om det inte borde göras en framstöt för att förverkliga det löfte som sålunda lämnats. Detta är orsaken till min enkla fråga, och jag hoppas att statsrådet i fortsättningen har uppmärksamheten riktad på spörsmålet, för den händelse järnvägstaxekommitténs betänkande inte skulle komma så snart som här aviserats. Det har ju i andra sammanhang talats om att detta betänkande skulle komma betydligt tidigare än vid instundande årsskifte. Jag uttalar alltså en förhoppning att statsrådet, om det skulle bli

aktuellt med taxeändringar, beaktar de synpunkter som framförts och även söker realisera det löfte som gavs vid den här berörda uppvaktningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, erhöll på begäran ordet för att besvara herr Dahléns interpellation angående åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter, och herr statsrådet Ericsson gav nu en kort redogörelse för dess innehåll. Det inom kammaren utdelade svaret var av följande lydelse:

Herr talman! Herr Dahléns har frågat mig, om jag ämnar vidta åtgärder i syfte att få till stånd en omedelbar ökning av bostadsbyggandet i Stockholm. Som svar härpå vill jag anföra följande.

För år 1955 utgjorde rikskvoten för flerfamiljshus 42 150 lägenheter. För år 1956 fastställdes en minimikvot på 38 000 lägenheter. Minskningen från år 1955 till 1956 motsvarade ca 10 %. Stockholms stads andel av dessa kvoter var för 1955 5 876 lägenheter och för 1956 5 700 lägenheter, en minskning således med 176 lägenheter eller knappt 3 %.

Då emellertid Stockholms stad ur arbetsmarknadssynpunkt bör betraktas som en del av enheten Stor-Stockholm, har arbetsmarknadsstyrelsen — som svarar för kvoternas länsfördelning — ansett, att frågan om kvottilldelningen för staden och Stockholms län bör ses i ett sammanhang. Kvottilldelningen för Stockholms stad och län tillsammans visar — tvärt emot riket i övrigt — för år 1956 en viss ökning i förhållande till 1955. Kvoten för Stockholms stad och län tillhoppa var således 1955 9 900 lä-

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

genheter men för 1956 10 013 lägenheter. I det senare antalet ingår ett tillägg av 488 lägenheter, utgörande Stockholms läns andel av de 3 500 lägenheter, som Kungl. Maj:ts bemyndigat arbetsmarknadsstyrelsen att fördela utöver tidigare medgiven kvot (38 000 lägenheter). Genom detta tillägg har således även Stor-Stockholm och därmed även Stockholms stad blivit tillgodosett av arbetsmarknadsstyrelsen.

Det förskott av ca 400 lägenheter från 1956 års kvot, som beviljades Stockholms stad under fjärde kvartalet 1955, innebär icke någon minskning av kvoten. Förskottstagandet skedde enbart för att få en så tidig igångsättning av grundarbetena under fjärde kvartalet 1955, att sysselsättningen vid ifrågavarande bostadshus skulle bli så hög som möjligt under vinterperioden. Liknande förskott har lämnats till de flesta län och är således icke ett för Stockholms stad säreget förhållande.

Interpellanten har uttalat, att *tillgången på arbetskraft* vid tidpunkten för tilläggskvotens fördelning skulle ha medgivit ett betydligt större bostadsbyggande för Stockholms del. Detta förhållande skulle vidare de fördelande myndigheterna — i det här fallet arbetsmarknadsstyrelsen — inte velat bestrida. Uttalandet måste bygga på ett missförstånd. Vid den tidpunkt, då fördelningen av tilläggskvoten gjordes, förelåg en inom arbetsnämnden verkställd framskrivning av sysselsättningen på byggnadsarbetsmarknaden under hösten och vintern. Denna framskrivning gav vid handen, att den redan då föreliggande bristen på timmermän skulle komma att skärpas under de kommande månaderna.

Faktiskt råder nu i Stockholm, med den omfattning byggnadsverksamheten för närvarande har, en rätt kännbar brist, framför allt på timmermän. I slutet av oktober fanns på arbetsförmedlingarna inom Stockholm anmälda 15 timmermän. Av dessa var 10 över 65 år

och 5 mellan 50 och 65 år. Över huvud taget är de nu anmälda arbetslösa byggnadsarbetarna gamla; 60 procent är över 50 år, och därav är 20 procent över 65 år. Arbete skall givetvis beredas även den äldre arbetskraften. Särskilda byggnadsföretag med huvudsakligen inredningsarbeten har igångsatts med tanke på sysselsättning för denna arbetskraft. Men det är icke möjligt att starta stora nybyggen med enbart äldre arbetskraft.

Byggnadsmarknaden i Stockholm präglas nu av hög sysselsättning. I slutet av oktober i år var antalet lägenheter under byggnad större än motsvarande tid i fjol, inte mindre än 1 200 flera. Härtill kommer att kostnaderna för pågående byggnadsarbeten inom byggnadsregleringens ram av annan karaktär än nybyggnader av bostäder i slutet av oktober i år uppgick till 458 milj. kronor mot 295 milj. kronor motsvarande tid i fjol, alltså för 163 milj. kronor mer. Hänsyn härtill måste givetvis tagas, då man skall bedöma frågan huruvida tillstånd omedelbart skall ges för ytterligare bostäder.

Beträffande *planeringsläget* för flerfamiljshusen är situationen sedan åtskilliga år tillbaka den, att arbetsmarknadsmyndigheterna sett sig nödsakade att i huvudstaden medgiva att bostadsbyggnadsföretag startas trots att företagen av vederbörande kommunala organ endast erhållit s. k. schaktningslov d. v. s. byggnadslov för schaktning men ej byggnadslov för nybyggnad. Denna form av igångsättning av bostadshus praktiseras i större skala veterligen endast i Stockholm. I övriga kommuner krävs att planeringen skall vara så långt framskriden att byggnadslov skall ha erhållits.

I övrigt kan i detta sammanhang anföras följande. Av innevarande års kvot återstod vid fjärde kvartalets början i år 1 200 lägenheter (motsvarande 20 % av Stockholms hela årskvot), vilka ej hade erhållit igångsättningstillstånd.

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

Anledningen härtill var bl. a., att ca 600 av dessa lägenheter icke hade erhållit schaktningslov, än mindre byggnadslov. Den 29 september erhöll dock arbetsnämnden — inför ett sammanträde i ärendet med arbetsmarknadsstyrelsen — meddelande om att schaktningslov skulle vara att påräkna under oktober månad för större delen av dessa 600 lägenheter. Frågan om byggnadslov skulle, enligt uppgifter från de kommunala organen, kunna prövas under den tid grundläggningsarbetena pågick.

Jag är fullt medveten om bostadsbristens omfattning i Stockholm, och jag är angelägen om att bostadsbyggandet ökas. Bestämmande för bostadsbyggandets storlek är emellertid bl. a. tillgången på arbetskraft och kommunens planering. Åtgärder för att öka tillskottet av arbetskraft har sedan länge varit föremål för arbetsmarknadsmyndigheternas uppmärksamhet. Men full sysselsättning råder även i andra delar av landet, och tillströmningen av ytterligare arbetskraft kan därför självfallet icke bli stor. Beträffande planeringsläget har regeringen uttalat, att om planeringen av bostadsbyggandet i Stockholm kan bedrivas så, att en mot arbetsmarknadsläget svarande igångsättning av nya bostadsbyggen kan ske, är statsmakterna beredda att söka tillmötesgå önskemålen om ett ökat bostadsbyggande i Stockholm och medverka till att inom ramen för den totala årliga bostadsinvesteringen tillföra Stockholms stad största möjliga utrymme.

Härefter anförde:

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att till socialministern få framföra ett tack för svaret på min interpellation. Tyvärr måste jag omedelbart konstatera att jag anser svaret vara otillfredsställande i fråga om såväl slutsatser som motivering. Slutsatserna är välmenande: Vänta och se! Motiveringen är på flera ställen,

måste jag tyvärr säga, en blandning av dåligt underbyggda påståenden och motstridiga påståenden.

Man måste ha klar för sig bakgrunden till detta problem, nämligen att Stockholm har omkring hälften av de tusentals och åter tusentals bostadslösa i detta land. Frågan blir då: Får Stockholm en häremot svarande rimlig del av byggnadskvoten? Hur har utvecklingen varit de sista åren? Vad har skett i Stockholm i detta avseende?

Jag skall nämna de sista tre årens siffror för antalet faktiskt beviljade igångsättningstillstånd för flerfamiljshus. Dessa motsvarade 1954 6 962, året därpå 6 278 och i år, som det ser ut, 5 312 lägenheter. Detta är alltså vad som faktiskt har hänt. Minskningen från 1955 till 1956 uppgår till ungefär 1 000 lägenheter, och minskningen från 1954 till 1956 utgör 1 650 lägenheter. Detta måste man hålla fast. Det är en minskning av bostadsbyggandet i Stockholm, som kommer att leda till att bostadsköerna blir längre och längre och att de bostadssökande får vänta längre och längre.

Nu försöker socialministern sig på en rad bortförklaringar eller kanske vi skall säga försök att dämpa detta intryck. Han säger för det första att minskningen mellan 1955 och 1956 i antalet igångsättningstillstånd bara är 176 lägenheter. Det är det första försöket till bortförklaring. Han vill givetvis att läget skall te sig så ljust som möjligt, men för att kunna vinna detta syfte måste socialministern se bort ifrån att kvoten för bostadsbyggandet i Stockholm vid slutet av förra året helt plötsligt minskades med 500 lägenheter. Efter mycket kort tid begrep man ju att detta var orimligt, och Stockholm fick då ett förskott på 1956 års kvot med 442 eller, som det senare visat sig, 452 lägenheter. Den ena av dessa transaktioner tar socialministern med, men inte den andra. Han ändrar 1955 års kvot men låter 1956 års kvot stå kvar

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

oförändrad. Om man skulle få verkligt jämförbara siffror, förutsatte detta givetvis att det funnits möjligheter för Stockholm att under 1956 få förskott på 1957 års kvot, men det har vi ju inte något löfte om. Man måste därför hålla fast vid de siffror jag här anfört och som utvisar att antalet lägenheter, för vilka igångsättningstillstånd meddelats, är 1 650 färre under 1956 än under 1954.

Socialministerns anspråk på att ge en korrekt redovisning av de senaste årens händelseutveckling är inte så stora som man skulle önska.

Det andra försöket till förklaring kan man ha delade meningar om. Socialministern säger att det i slutet av oktober i år pågick byggen av 1 200 fler lägenheter än motsvarande tid i fjol. Ja, sådana uppgifter är mycket svårbedömbara — det vet alla. Jag kan verifiera den saken med siffror. Den 1 november under de tre senaste åren pågick det byggnad av 10 600 respektive 8 017 och 9 211 lägenheter.

Om man tar ut enskilda uppgifter på detta sätt spelar många tillfälligheter in — kreditfrågor, väder, tomtmarkens förhållande, i vilket skede vissa stora byggnadsföretag befinner sig o. s. v. Siffrorna kan slå fel åt båda hållen. Jag hoppas att socialministern inte vill grunda sin långsiktiga bedömning av behovet av byggnadskvot för Stockholm på siffror för det ena eller det andra månads- eller kvartalsskiftet — det vore olyckligt.

Det tredje försöket till förklaring gäller arbetskraftsbristen. Socialministern säger i sitt svar att jag har fel när jag påstår, att skälet till att Stockholm för någon tid sedan inte fick del av tilläggskvoterna inte skulle vara arbetskraftsbrist som det gjorts gällande. Strax innan har emellertid socialministern sagt, att arbetskraftstillgången i Stor-Stockholm måste ses som en enhet. Han menar väl att detta område inte går att dela upp; arbetskraften är densamma

oavsett om vederbörande arbetar inom eller utom staden, och huvudsaken är att de arbetar i Stor-Stockholm. Hur kan då socialministern hålla på detta argument, att det verkligen var arbetskraftsbrist som låg bakom, fastän det just inom Stockholm gick att lämna tilläggskvot på 448 lägenheter — då fanns ju arbetskraften? Mitt påstående är såvitt jag förstår fullkomligt riktigt. Att man sedan har kommit med andra förklaringar hör ju inte ihop med denna sak. Socialministerns påstående, att det icke fanns arbetskraft för att man skulle ha kunnat ge Stockholm någon del av tilläggskvoten, är uppenbarligen felaktigt. Man kan inte ena sekunden säga, att det inte finns någon ledig arbetskraft, och den andra sekunden ge en kvot som möjliggör byggande av 448 nya lägenheter.

Det har sagts att man gav detta extra tillskott för att ge en chans till fullföljande av vissa etappbyggen, och det har uppgivits för mig att detta skulle gälla två tredjedelar av den kvot på 488 lägenheter som Stockholms län fått. Det är mycket antagligt att så är fallet; i alla händelser kan man fråga, varför inte Stockholms stad kunde få den återstående tredjedelen, om nu denna uppgift är riktig.

Den som är så pass osakkunnig som jag anser sig ha skäl att ställa frågan, om Stockholms stad skulle vara praktiskt taget det enda av alla områden i detta land där det inte fanns några pågående etappbyggen som man hade anledning att värna om. Jag bara ställer den frågan.

Då man jämför kvoterna för Stockholms stad och län 1955 och 1956 bör man klargöra för sig bakgrunden till denna extra tilldelning. Stockholms stad fick vidkännas en minskning under andra halvåret 1956 i jämförelse med 1955 men fick ingen extra tilldelning. Stockholms län behövde inte vidkännas någon minskning men fick ändå tilläggskvot. Jag missunnar verkligen inte

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

länet att få detta tillskott, och såsom socialministern säger har kommunerna i Stor-Stockholm en hel del gemensamma intressen, men jag måste ifrågasätta om socialministerns redovisning av detta ärende verkligen är riktig.

Försök nr 4 anser jag delvis vara riktigt. Socialministern säger, att man i Stockholms stad tydligen icke har haft alla planer färdiga i tillräckligt god tid. Såvitt jag kan bedöma ligger det en hel del i detta. Socialministern vet lika väl som jag vilka personer och instanser detta framför allt drabbar. Emellertid tror jag att socialministerns siffror, som skall ge vägledning för en bedömning av läget i Stockholm, inte är korrekta. Socialministern säger att igångsättningstillstånd inte hade beviljats för 20 procent av stadens kvot, d. v. s. 1 200 lägenheter, den 1 oktober; det anförs som bevis för dålig planering och som ett skäl för att staden inte skulle få ökad tilldelning. Nog hade det ändå varit korrekt att i interpellationssvaret meddela, att hela denna kvot var utnyttjad elva dagar därefter. De 1 200 lägenheter, som socialministern säger icke var tillräckligt planerade den 1 oktober, var färdiga den 11 oktober. Jag anser — utan att därmed vilja säga, att Stockholms stads myndigheter har skött sig perfekt — att en korrekt redovisning borde ha innehållit denna uppgift. Det förhållandet, att socialministern inte tar upp den saken, utan i stället i allmänna ordalag talar om att det varken fanns schaktningslov eller byggnadslov för 600 lägenheter, kan inte rädda socialministerns argumentering på den punkten.

Arbetsmarknadsstyrelsen hade också, som socialministern erkänner, fått besked om att man inom den närmaste tiden skulle ha planer färdiga och få schaktningslov för dessa 600 lägenheter och att man under tiden skulle klara av frågan om byggnadslov.

De 600 lägenheter som socialministern nämner ingår såsom kammarens

ledamöter känner till i det stora experiment som görs i Östbergaområdet. För första gången i vårt land bygger man där i denna skala samtidigt gator och ledningar samt lägger grund. Det är ett intressant och djärvt experiment att försöka bygga billigare och mera rationellt. Det blir inte mindre intressant av att det är HSB som gör experimentet och att detta är det enda exempel som socialministern drar fram i detta sammanhang, ehuru han inte nämner något namn.

Enligt fastighetskontorets besked hade dessutom vid den tidpunkt, då frågan om extra tilldelning var uppe, planeringen beträffande andra byggnadsföretag framskridit så långt, att man hade planer färdiga för ytterligare 1 010 lägenheter, men härav blev nu ingenting.

Socialministern säger i sitt svar, att han vill medverka till en ökning av bostadsbyggandet, om planeringen av bostadsbyggandet i Stockholm kan bedrivas så, att en mot arbetsmarknadsläget svarande igångsättning kan ske. Det är ett välmenande uttalande, men jag är inte riktigt säker på innebörden, och det vore önskvärt att socialministern ville precisera vad det här är fråga om. Att planeringen för närvarande medger ett väsentligt ökat bostadsbyggande, vill ju ingen betrida.

Det naturliga i detta läge vore att man, om arbetskraftstillgången medger det, ger Stockholms stad ett förskott på nästa års kvot, vilket har skett för Stockholms stad och andra områden vid flera tillfällen tidigare, såsom socialministern har påpekat.

Nästa års kvot kanske förtjänar ytterligare ett par ord. Kvoten för första halvåret 1957 innebär för både Stockholms stad och Stockholms län en minskning, om jag håller mig till planerna — man måste ju antingen redovisa vad som verkligen har byggts eller också redovisa planerna. Kvottilldelningen under de senaste tre åren visar

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

en jämnt sjunkande kurva. För första kvartalet 1954 planerades för Stockholms stad och län en kvottilldelning av 4 198 lägenheter, följande år 3 900, därefter 3 425 och för 1957 en tilldelning av 2 905 lägenheter. Det är en minskning för både Stockholms stad och Stockholms län; framtiden ter sig således sannerligen inte särskilt ljus.

Jag skall be att få återkomma till frågan om arbetskraftstillgången. Det är uppenbart att utvecklingen av en viss del av byggnadsproduktionen ställer nya problem. Enligt vad experterna säger krävdes det tidigare för en viss sorts byggen en tredjedel timmermän i förhållande till grovarbetarna, men nu krävs det ungefär lika många av varje kategori. Murare krävs inte i så stort antal som tidigare för dessa byggen, och det innebär en viss revolution för denna del av byggnadsproduktionen.

Såsom socialministern påpekade i sitt svar är timmermännen mer eftersökta nu än tidigare, och tillgången är inte tillräckligt stor, säger han. Det tror jag gäller även för Stor-Stockholms del. I lördags fanns det i Stor-Stockholm 438 lediga grovarbetare och 148 murare. Dessutom fanns 21 timmermän, som dock till stor del var överåriga. Detta är uppgifter som jag fått från arbetsnämnden och som gäller läget i lördags.

Arbetsmarknadens parter i Stockholm har upprepade gånger gjort aktionsvärda försök att omskola grovarbetare och andra till timmermän och även ägnat sig åt lärlingsutbildning av timmermän, men det räcker uppenbarligen inte.

Den fråga man då ställer sig är: Vad avser socialministern att göra i denna situation? Det finns en viss tillgång på andra byggnadsarbetare än timmermän. Man har inte lyckats få till stånd en tillräckligt stor överflyttning från dessa andra grupper byggnadsarbetare till gruppen timmermän. Enligt en expert skulle det emellertid utan svårighet kun-

na sättas in 10 procent grovarbetare i nuvarande timmermannalag. Vederbörande sade, att i Stockholm skulle man i dag utan tvivel kunna sätta in 250 grovarbetare i timmermannalagen. Jag har ingen egen uppfattning om detta, men vederbörande känner till saken. Borgarrådet Wennström har också tagit upp denna fråga och sagt, att man skulle kunna sätta in grovarbetare i timmermannalagen. Tyvärr har det hittills inte uppnåtts något som helst resultat, såvitt jag känner till. Antalet byggnadsarbetare i Stor-Stockholm kan ju inte på något sätt betraktas som konstant. Om det är så önskvärt att få till stånd en ökad byggnadsverksamhet i det område, som är värst utsatt, är hela arbetsmarknadsverket till för att söka stimulera en tillströmning av byggnadsarbetare dit. I hur stor utsträckning detta skett, undandrar sig mitt bedömande.

Min fråga är: Vad tänker socialministern göra åt detta problem? Det torde vara uppenbart, att det inte går att vänta med åtgärder. Jag hoppas att det inte är meningen, att väntetiden för familjer utan barn skall behöva öka från fem år och fyra månader till sex eller sju år innan något händer.

Jag skulle vilja ställa denna fråga mot bakgrunden av det som Stockholms arbetarkommun förde fram i detta års valrörelse. Där förklarade man, att det för socialdemokratien i Stockholm var ett mål att öka byggandet här från 32 000 rumsenheter till 40 000 rumsenheter. Detta gällde uppenbarligen Stor-Stockholm; meddelandet var något felaktigt utformat i Morgon-Tidningen. Tog arbetarkommunens ordförande, herr Torsten Nilsson, kontakt med den av sina regeringskolleger, som är ansvarig för bostadsproduktionen, innan arbetarkommunen i Stockholm slog fast detta i årets valrörelse? Eller var det kanske så, att herr Erlander gjorde det? Jag föreställer mig att det är otänkbart, att man kunde slå fast detta som ett vallöfte från socialdemokratiens sida

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

utan att ha diskuterat saken med den person, som närmast är i skottgluggen. Det skulle vara mycket intressant att få ett svar på detta — om det nu inte är så, att det svar socialministern då gav och nu ger, när vi har fått de nya kvoterna för första halvåret nästa år, skall anses tillräckligt! Det svaret innebär, att igångsättningstillstånden beräknas gå ner från 15 100 till 12 000 nya lägenheter. Skulle det vara svaret, undrar man onekligen, om inte bondeförbundets representant i bostadsdebatten i våras, vilken förklarade att bondeförbundet inte hade något speciellt intresse av ökat bostadsbyggande i städerna, ändå fått rätt. Detta skulle kanske utgöra svaret på en del av det man inte fick veta om vad som ägde rum vid regeringsförhandlingarna för någon tid sedan.

Jag sammanfattar, herr talman! Jag måste tyvärr säga, att socialministerns svar lämnar åtskilligt övrigt att önska. Det saken här gäller är inte framför allt att bolla med siffror och försöka göra gällande, att läget är något så när hyggligt. Man kan säkerligen rikta anmärkning även mot mina siffror, men vad det gäller är att se till, att något blir gjort. Mitt intryck är, att det som socialministern här redovisat icke kan leda till ett ökat bostadsbyggande vare sig i Stockholm, Stor-Stockholm eller landet i övrigt. Och då är det ett mycket beklagligt besked socialministern givit.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Jag får säga, att herr Dahlén har inga små anspråk. Jag tvivlar ändå på att det skulle ha blivit en bättre planering av bostadsbyggandet i Stockholm eller i övriga landet, om man kunnat sprida ut de kunskaper han nu förmedlat i denna kammar.

Jag lyssnade med stor uppmärksamhet till herr Dahlén, men hörde inte ett enda konkret förslag från hans sida.

Nu vet vi, att han säger »att vi inom oppositionen kan inte göra något, ty det är regeringen som skall klara det», men jag tycker hans utgångsläge är felaktigt. Han konstaterar, att bostadsbristen är störst i Stockholm. Ja, ingen människa har väl förnekat det, det är väl alla överens om. Vi har också sagt, att i den mån det är möjligt, skall vi bygga mera bostäder i Stockholm. Jag trodde, att herr Dahlén visste, att om man skall försöka finna bot på bostadsbristen i Stockholm, måste man tänka på Stor-Stockholm. Därför tycker jag det är en dålig argumentation från hans sida, när han säger att »Stockholms stad inte fick högre kvot», att »Stockholms län fick visserligen högre kvot och det är tacknämligt» samt att »jag missunnar inte länet detta, men det kom inte Stockholm till godo».

Herr Dahlén! Man måste nu och för framtiden lägga allt större vikt vid att detta område ses i ett sammanhang. Jag hoppas att jag kan förmå herr Dahlén till detta, eftersom tomtmarken i Stockholm tar slut om ett par år, om man bygger i nuvarande takt. Då blir det oundgängligen nödvändigt att gå till grannkommunerna för att där bygga bostäder. Det blir så mycket mer nödvändigt som människor vill ha fristående hus, d. v. s. små hus att bo i. Jag trodde herr Dahlén, som uppträder med en väldig force, hade reda på dessa grundläggande förutsättningar. Hade han haft det och hade han läst statistiken riktigt, skulle han inte ha beskyllt mig för att bolla med siffror för att komma undan vad det här egentligen gäller. Ser man hela Stor-Stockholm i förhållande till den tillståndsgivning som förekommit, är siffrorna för lägenheterna och de tre senaste åren 10 600, 9 900 och 10 013.

Det är alltså inte fråga om någon särställning, och det är detta som är relevant. Hur många bostäder har kommit denna region till godo? Om ämbetsverken nu lämnar felaktiga sifferuppgifter,

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

måste jag beklaga det. Det tror jag emellertid inte. Det är i alla fall visat, att herr Dahléns påstående, att jag bollar med uppgifter för att bortförklara vad vi har gjort, är felaktigt, varför han borde vara angelägen att ta tillbaka vad han sagt.

Vad sedan gäller arbetskraften i Stockholm måste väl ändå alla erkänna, att om vid en viss tidpunkt arbetslösheten uppgick till åtta timmermän varav fem är över sextio år, så är det absolut full sysselsättning; och då går det inte att sätta i gång nya byggen med enbart den arbetskraften. Ger man flera tillstånd, vilket herr Dahléns pläderar för, utan att kunna visa, varifrån han skulle ta den nya arbetskraften, blir det inte fler lägenheter utan en ökad rörlighet bland arbetskraften, och byggnadstiderna blir då bara förlängda. Herr Dahléns säger, att han talat med en expert, som kan sätta in tio procent grovarbetare i timmermanslagen. Varför gör man inte det då? Menar herr Dahléns, att regeringen skall ordna sådana saker? Skall vi lägga oss i det? Finns det några lagar, som hindrar, att man använder grovarbetare till att utföra timmermansarbete, om det går tekniskt sett? Jag tror inte det skulle gå, men herr Dahléns expert säger, att det går utan vidare att flytta över tio procent grovarbetare till timmermännens fack. Enligt de uppgifter jag har fått måste det bli en omskolning, innan man kan vidta en sådan åtgärd.

Herr Dahléns är inte nöjd med min slutsats i interpellationssvaret att, om det kommer att visa sig, att Stockholms stad kan planera en större bostadsbyggelse, vill vi vara positivt inställda till detta. Emellertid har ju Stockholms stad onekligen sina markresurser begränsade. Därför skulle jag, om jag vore kommunalman i Stockholm, säga, att det ligger ökad vikt uppå att man får fram praktiska resultat av det samarbete, som äger rum mellan Stor-Stockholms kommuner, så att man på så sätt

kan öka bostadsbyggandet i vad vi kallar Stor-Stockholm.

Som svar på herr Dahléns fråga, om Torsten Nilsson har frågat mig, om de fick göra ett uttalande i Stockholms arbetarkommun, vill jag säga, att det har man verkligen inte frågat mig om. Vi har ju fria organisationer här i landet. Nu har partisekreteraren väl varit ute och frågat fel person. Han får väl fråga andra. Jag agerar här som socialminister. Den eftersläng, som kom på slutet av herr Dahléns anförande, får väl föras fram i annat sammanhang. Nu var det ju bostadsproduktionen i Stockholm vi skulle diskutera.

Jag vidhåller att vad på statsmakterna ankommer skall vi försöka pressa fram bostadsproduktionen i Stockholm, men att det är en svår sak, vet alla. Jag förnekar mycket bestämt och kategoriskt, att Stor-Stockholm, som vi här talar om, har fått en reduktion av sin bostadskvot. Den har tvärtom fått någon ökning.

Herr DAHLÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall ta upp bara ett par saker, och jag börjar med det som socialministern sade näst sist.

Stockholms arbetarkommuns ordförande, statsrådets kollega, hade inte frågat honom, när han ställde ut valloften om ökning från 32 000 till 40 000 rumsenheter! Mot bakgrunden av statsministerns emfatiska påstående, att socialdemokraterna håller sina valloften, är det intressant, att man inte frågat den som i detta fall legat närmast till hands att fråga, innan man avgivit ett sådant vallofte. Det kan kanske vara tacksamt att komma ihåg för landets väljare vid kommande tillfällen! Jag skall inte försöka att kommentera detta, det talar för sig självt.

Vad socialministern uttalade om fria organisationer skulle jag vilja säga några ord om.

Visst har vi fria organisationer, men

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

friheten får väl inte gå så långt, att man inte på något sätt hör sig för, om det finns täckning för påståendena, när det finns en person som har till uppgift i detta land att sköta bostadsfrågan. Det är möjligt att man har en sådan frihet, men då måste alla påståenden från personer bland socialdemokraterna, som inte talar i egenskap av statsråd, tas med mycket stor försiktighet. Det kanske var detta som socialministern indirekt ville ge en anvisning om, att man inte skall bry sig om vad Stockholms arbetarkommun säger på denna punkt. I så fall är svaret ännu intressantare.

Sedan började socialministern, som han ofta gör i sina repliker, med ett ur parlamentarisk synpunkt mycket egendomligt inlägg. Han frågade: Vad har ni för konkreta förslag? Det frågar alltså den person, som har till uppgift att sköta bostadspolitiken i landet och som inte här på något sätt kan redovisa att det kan tänkas, att någonting skall kunna göras för att läget skall bli bättre! Han har inget program. Det enda program han har är att skära ned tillståndsgivningen med 20 procent nästa halvår. Herr socialminister! Jag ställer verkligen frågan: Hur har socialministern tänkt sig att klara arbetskraftproblemet, eftersom det finns ett visst överskott av vissa kategorier byggnadsarbetare och tillgången på timmermän är en flaskhals? Är det inte då den närmast till hands liggande uppgiften, att socialministern gör något för att påskynda saken?

Sedan sade socialministern med förakt i tonen, att herr Dahléns experter säger, att det går att sätta in grovarbetare i timmermanslag. Detta har framförts av borgarrådet Wennström, som lär ha haft upprepade kontakter med socialministern sista tiden, och sedan har jag frågat experter om detta. Menar socialministern att det skulle vara oklokt, om regeringen kallade till överläggningar om detta, när ingenting sker?

Skulle det vara fel, att den för bostadspolitiken närmast ansvarige kallar samman arbetsmarknadens parter och undersöker, om något kan göras så att här blir rotation, att vi på denna punkt kan ordna arbetskraftfrågan och därigenom kan bygga mera?

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Jag trodde herr Dahlé visste, att vi har ett ämbetsverk i detta land som sköter om arbetsmarknadsfrågorna. Det är helt naturligt att jag utgår från att arbetsmarknadsstyrelsen, länsarbetsnämnderna och arbetsnämnden i Stockholm regelmässigt följer dessa ting.

Visst har vi en rörlighet när det gäller byggnadsarbetskraften, men det är ju en sak. Man framställer nu frågan så, att det går att per omgående få tillstånd en sådan förändring, och det var om detta jag sade, att det tror jag inte på.

Sedan säger herr Dahlé, att vi har inte fått reda på vad regeringen tänker göra. Jag har talat mycket om bostäder det sista året och vad vi har för avsikter. Jag har satt min lit till att man genom ett rationellare byggande kan bygga mera. Vi har rekommenderat åtskilliga åtgärder, som kan leda fram till flera bostäder. Att jag inte förberett mig att nu i detalj kunna redogöra för hur man skall lägga upp dessa ting, ber jag herr Dahlé om ursäkt för. Men när herr Dahlé säger, att vi skall akta oss för att lova någonting som vi inte har täckning för, faller jag för frestelsen att bemöta herr Dahlé.

Herr Dahlé förde in i resonemanget vad som förekommit i valrörelsen. Jag fick kastat emot mig i valrörelsen, att vi hade en miljard kronor att bygga bostäder för. Sätt i gång och bygg mera! Det fanns väl täckning för det påståendet, herr Dahlé?

Herr CARLSSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag skall inte ta upp

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

alla de detaljer om byggnationen i Stockholm som här har varit berörda av såväl herr Dahlnén som statsrådet, men jag kan inte låta bli att säga några ord för att teckna bakgrunden till den situation som i dag råder här. Av statsrådets svar framgår, att han, liksom jag, är fullt medveten om bostadsbristens omfattning i Stockholm och angelägenheten av att bostadsbyggandet skall ökas.

För att kammarens ledamöter skall få någon liten hum om hurudan denna bostadsbrist verkligen är, vill jag nämna, att vi i bostadskön har över 100 000 bostadssökande, av vilka inte mindre än hälften, 50 000, saknar egen direktlyrd lägenhet, av dessa inte mindre än 10 000 barnfamiljer. Om man ser detta mot bakgrunden av det som redovisas i hyresregleringspropositionen, finner man, att i 101 andra städer och tätorter, vari icke Stockholm och Göteborg är medräknade, finns det nära 100 000 bostadssökande, av vilka 36 000 saknar egen direktlyrd lägenhet, därav 9 000 barnfamiljer. Alltså finns det här i Stockholms stad bostadssökande i lika stor utsträckning som i 101 andra städer och tätorter i detta land. Tar vi med Stor-Stockholmssiffrorna blir det ännu mera skrämmande. Alltså kan man säga, att Stockholms stad har nästan hälften av bostadskön i detta land, men staden får endast bygga 10 procent av vad som byggs här i landet. Det är denna disproportion, som jag har velat rikta statsrådets och kammarens uppmärksamhet på. Man bör förstå, att det är fullkomligt orimligt, att man får bygga så litet, där behovet är störst.

Väntetiden är i dag för tvåbarnsfamiljer och större ca tre år och fyra månader, för enbarnsfamiljer ca fyra år och för övriga, tvåpersoners hushåll och andra, cirka sex år. Denna väntetid har ökat år efter år och ser ut att öka ytterligare. Sådan är alltså dagens situation.

Om man ser på morgondagens situa-

tion, finner man, att den blir ännu mörkare. Då kommer det gamla lägenhetsbeståndet in i bilden. I dag har vi i Stockholm 23 000 lägenheter som är över 70 år gamla. 69 000 personer bor i dessa rivningsmogna lägenheter. Saneringstakten är 300 lägenheter per år. Med denna takt blir det 1961 31 500 lägenheter med 94 500 personer, 1966 36 000 lägenheter med 108 000 personer och 1971 40 000 lägenheter med 121 000 personer, som alltså kommer att bo i praktiskt taget rivningsmogna lägenheter. Rivnings- och saneringstakten måste öka från nuvarande 300 till 1 450 lägenheter per år för att hålla bostadsbeståndet i det skick som det är i dag, och det är ju enligt all sakkunskap inte fullt tillfredsställande, men det har varit omöjligt att öka saneringstakten, då bostadsnöden är så stor.

När man ser på framtiden ytterligare, kommer, som vi alla känner till, de stora ungdomskullarna, som blir giftas mogna i mitten av 1960-talet. Det rör sig för Stockholms vidkommande om en ökning på inte mindre än 30 000 ungdomar som nu är i åldern 15—20 år, vilket medför ökad äktenskapsbildning med cirka 2 000 nya äktenskap per år från början på 60-talet, om familjebildningen skall fortgå i vårt samhälle som hittills. Följaktligen måste vi också öka antalet bostäder med ytterligare omkring 2 000 lägenheter per år, om vi skall kunna undvika att bostadsnöden då blir värre än den är i dag. För att bibehålla det nuvarande läget på bostadsfronten måste vi alltså dels ha en ökad byggnation med mer än 1 000 lägenheter för att ersätta det gamla beståndet och dels ytterligare 2 000 lägenheter per år för att klara av det behov, som uppkommer i och med att ett ökat antal ungdomar uppnår giftasvuxen ålder. Vi måste med andra ord bygga 10 000 lägenheter, om inte de nuvarande bostadsköerna skall öka ytterligare. Med hänsyn härtill anser jag det orimligt att inte i större utsträckning än

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

vad som nu sker ta hänsyn till behovet där bostadsnöden är störst, d. v. s. i Stockholm. Där måste givetvis resurserna sättas in kraftigast.

Sedan ställer jag mig som lekman litet undrande till arbetskraftsproblemen. Den organiserade byggnadsarbetarkåren redovisas till sammanlagt ca 230 000 man. Av dessa är dock endast omkring 30 procent verksamma inom bostadsbyggandet, där de bygger flerfamiljshus. Detta synes mig vara orimligt litet med hänsyn till föreliggande behov och angelägenhetsgrad. Vi måste väl säga att bostadsbyggandet och bostadsförsörjningen är av allra största angelägenhetsgrad.

Jag vill också nämna att byggnadsarbetarkåren ökar med i genomsnitt 4 000 man per år och att den del som arbetar med bostadsbyggandet minskar med ungefär 2 000 per år. År 1950 byggde nämligen 80 arbetare 100 lägenheter, medan det för år 1955 redovisas att 53 arbetare byggde lika många lägenheter. Där har vi alltså fått en minskning av arbetskraften med 33 procent. Då frågar man sig varför vi inte — när det nu ändå skall centraldirigeras — kan få över ett ökat antal byggnadsarbetare till bostadsområdet. Varför kan man inte från de ansvariga myndigheternas sida väga av den nuvarande bristen på timmermän och ordna med en mera effektiv utbildning av den kategorien arbetare?

Som lekman ställer man sig som sagt frågande till dessa problem. Jag vill emellertid inte rikta någon kritik mot vare sig regeringen eller mot de myndigheter som har hand om dessa frågor, men jag vill att man skall observera förhållandena och på allvar ta itu med problemen och försöka lösa dem. Det går inte an att bostadsköerna i Stockholm ökar år från år, som nu sker! Jag har som kommunalman under många år haft kännning av olägenheterna i detta stycke. Det måste tagas krafttag från dem som bestämmer över arbetskraften!

Sedan är jag fullt överens med statsrådet om att bostadsnöden i huvudstaden är ett problem som rör Stor-Stockholm. De kommunala myndigheterna här har också tagit problemen på allvar och skrivit till regeringen om dessa. Det gjordes för många år sedan. När detta inte hjälpte, tillsattes en särskild rotel för att syssla med Stor-Stockholms problem, och vi fick ett särskilt borgarråd som förhandlar med grannkommunerna. Men vi kan inte klara problemen med den långsamma takt som nu råder. Jag vill därför allvarligt vädja till inrikesministern — detta är väl närmast hans område — att han ser till att man från regeringens sida tar ett kraftigt initiativ i detta stycke.

Även om det går att i något större utsträckning föra ut bostadsbyggandet i Stockholms grannkommuner, misstänker jag ändå starkt, att den del av bostadsproduktionen, som Stockholms stad kan få därav, rör sig om endast cirka 50 procent — detta med hänsyn till det behov som finns i nämnda kommuner. I varje fall är det en siffra som har diskuterats i detta sammanhang, och det var ju inte det resultatet man ville nå för Stockholms kommuns innebyggare.

Stockholmskommunens marktillgångar beräknas inom kort sina, men under de närmaste två åren, alltså 1957 och 1958, redovisar ändå de ansvariga myndigheterna att det finns mark tillräckligt för att bygga över 7 000 lägenheter per år. Med hänsyn till statsrådets uttalande nyss vill jag då fråga, om vi kan räkna med statsrådets medverkan för byggande av ett så stort antal lägenheter under de närmaste två åren.

Till sist noterar jag med tillfredsställelse att statsrådet har för avsikt att hjälpa till så att Stockholms stad tillföres största möjliga utrymme för bostadsbyggande, och jag vill då ännu en gång allvarligt vädja till statsrådet att ägna stockholmsproblemen — vare sig

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

det nu gäller Stor-Stockholm eller Stockholms kommun — betydligt större uppmärksamhet än vad fallet har varit hittills. Från de kommunala myndigheternas sida tror jag mig kunna lova att man är beredd att i detta hänseende göra allt vad som göras kan.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Jag måste tyvärr begära ordet för att säga ett par saker till herr Carlsson i Stockholm.

Jag tror att det är farligt att framställa läget så, att Stockholm skulle få en alldeles för liten del av tillgängliga resurser på detta område. Det är klart att vi här har en avvägningsfråga. Om inte Stockholm måst bygga en massa andra ting än bostäder, hade det i år funnits en friställd arbetskraft, men nu har Stockholm, som jag tillåtit mig påpeka i interpellationssvaret, i gång en byggnadsverksamhet av annan art, som är mycket omfattande och som de kommunala myndigheterna sagt är nödvändigt att släppa fram; därigenom blir det mindre bostadsbyggande. Nu säger herr Carlsson att man i Stockholm får bara en tiondel av vad som byggs i form av bostäder. Det är inte sant; jag återkommer till detta. Vi måste betrakta Stor-Stockholm som en enhet. Herr Carlsson erkänner att vi har tomter här i Stockholm för två år framöver. Märk väl att jag fått bekräftat vad jag tidigare sagt, nämligen att för åtminstone två år skall Stockholm ha tomtmark tillräckligt för att bygga i större utsträckning. Sedan blir det alltså på upphållningen med tomtmarken, och då återstår saneringsverksamheten. Denna är alltid svår, när man har en bristsituation i fråga om bostäder. Men det går inte att säga, att 30 000 byggnadsarbetare bygger bostäder medan övriga bygger andra ting, ty det är ytterligare 15 000 som bygger småhus och ytterligare 7 000 å 8 000 som drar fram gator och ledningar. Vi kommer alltså till en arbetskraftstillgång på

50 000 å 55 000 av de 125 000 som är anställda i husbyggnadsarbete. De siffrorna ter sig något annorlunda än de av herr Carlsson redovisade; det var för att korrigera hans siffror som jag begärde ordet vid detta tillfälle.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp) kort genmäle:

Herr talman! När herr statsrådet tar upp mitt resonemang om att Stockholm får endast 10 procent av bostadsbyggandet men har nästan 50 procent av bostadskön, vill jag säga, att om vi räknar med Stor-Stockholm som herr stadsrådet gör måste vi också räkna med hela Stor-Stockholms invånarantal, och då blir proportionen i stort sett samma som den jag nämnde enbart för Stockholm.

Vidare talade statsrådet om dessa 30 000 byggnadsarbetare för bostadsbyggande, men i det avseendet betonade jag ju särskilt, att den siffran gällde flerfamiljshus. Det finns inga exakta uppgifter för de andra husen, åtminstone redovisas de inte i de papper jag har fått. Vi kommer inte ifrån, hur vi än vänder på detta, att Stockholm får en för liten del av byggnationen i förhållande till behovet; det är detta jag har velat påpeka.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! När socialministern den 24 oktober besvarade min enkla fråga om åtgärder mot vinterarbetslösheten bland byggnadsarbetarna i Stockholm kom vi också in på frågan om timmermännen. Jag har också rådfrågat andra experter än borgarrådet Wennström och dem herr Dahlén nämnde, folk som leder byggnadsarbetarefackföreningen i Stockholm, och jag kan därför bekräfta, att den möjlighet som herr Dahlén antydde finns.

Socialministern sade den där gången, att det går inte att på kort tid omskola

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

en grovarbetare till timmerman. Nej, det är sant, inte till en kvalificerad timmerman, men jag har fått bekräftat, att det finns bland grovarbetarna i byggnadsfacket många vilka sysslar med arbetsuppgifter som ligger vanliga timmermäns mycket nära. Det skulle vara lätt att ta över dessa som jag här talat om. Det enda som står i vägen är justeringen av ackordslistorna så att inte de mera kvalificerade timmermännen riskerar något på en inflyttning av grovarbetare under den tid då detta yrke är en flaskhals. Alltså finns en möjlighet i detta avseende, och byggnadsarbetarna är själva angelägna om att det blir en så hög sysselsättning som möjligt och att det byggs så mycket som möjligt.

Jag medger att socialministern kan ha rätt i att regeringen inte skall sköta allting, och det är väl heller ingen som begär. Men jag tror att det skulle göra gott om regeringen gjorde en påstötning om att det finns en möjlighet till lösning av frågan. Det skulle gagna en bättre sysselsättning i byggnadsfacket, bland annat under vintern, och bli en väg till avhjälpande av bostadsbristen i Stockholm, där unga familjer får vänta i många år för att få en lägenhet att flytta in i.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Herr Carlsson i Stockholm upprepar att Stockholm får bara en tiondel av byggnationen, och han säger att vi måste räkna in folkmängden i Stor-Stockholm. Ja, visst skall vi göra det, men vi bygger ju låt mig säga 55 000 lägenheter på ett år. Jag har till herr Dahlnén sagt att under de tre senaste åren har tillstånd givits Stockholm för nästan exakt 10 procent lägenheter. 10 procent av 55 000, det kan alla kammarens ledamöter konstatera vara mer än 10 procent, eller hur, herr Carlsson i Stockholm?

Herr WEDÉN (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet, när socialministern nämnde siffran en miljard, som han »fått slungad mot sig under valrörelsen», som orden föll. Jag vet inte bestämt vad socialministern syftar på. I den mån han syftar på ett uttalande av mig vill jag säga, att socialministern vet lika väl som jag att detta uttalande icke har den innebörd han syntes vilja tillägga det. Det föranleddes av socialministerns argumentation under valrörelsen, att det över huvud taget inte skulle finnas några statsfinansiella resurser att ställa till förfogande för den ökning av bostadsprogrammet i förhållande till regeringens program, som vi hade förordat. Jag framhöll då, att det finns ett miljardöverskott i budgeten och att man mycket väl kan använda den tiondel eller vad det rör sig om av detta, som går åt för den statliga andelen av finansieringen till det utökade program vi föreslagit. När socialministern alltså talar som om denna miljard i dess helhet av oss skulle ha kunnat tänkas stå till bostadsbyggandets förfogande, använder sig socialministern av en argumentationsmetod, som jag måste skarpt anmärka på.

Jag får också lov att säga, herr talman, att jag tycker herr Dahlnén hade alldeles rätt, när han tog upp Stockholms arbetarkommuns ordförandes förhållande till socialministern i fråga om bostadsproduktionen. Den motsättning som finns mellan det uttalande, som Stockholms arbetarkommun gjorde och konsekvensen av den faktiska politik, som socialministern bedriver, gick genom hela den socialdemokratiska argumentationen under valrörelsen. Här lägger man fram ett program i riksdagen som innebär, att bostadsproduktionen inskränkes och kommer under den nivå den tidigare nått, samtidigt som man på olika håll i landet för en propaganda av innebörden, att bostadsproduktionen skall ökas så mycket

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

som möjligt. Jag har tidigare använt ordet dubbelspel om denna motsättning, och jag tycker det är fullt i sin ordning att anmärkningar framförs utan att detta bör ge anledning till några särskilt upprörda känslor hos socialministern.

Jag kanske får nämna, för att ytterligare belysa saken, att den faktiska igångsättningen av nya flerfamiljshus i hela landet under budgetåret 1954/55 låg vid nivån 42 000 lägenheter. Under budgetåret 1955/56 steg nivån till 47 000 lägenheter. Men av regeringens planer för budgetåret 1956/57 — det budgetår, som omfattas av minimiprogrammet — framgår att antalet lägenheter i flerfamiljshus, som skall kunna igångsättas, även med tillägg för regeringens vallöfteskvantitet, inte blir fler än cirka 38 000. Det är alltså en starkt markerad, brant nedåt rasande kurva, och mot denna bakgrund har herr Dahln verkligen haft skäl att ställa sin fråga.

Sedan riksdagen godkänt detta minimiprogram, som det hette, meddelade socialministern strax efter riksdagens slut på ett ganska ostentativt sätt, att nu skall vi avskaffa kvoteringen även för flerfamiljshusen från och med den 1 januari 1957, liksom vi tidigare gjort för enfamiljshusen. Men under den följande diskussionen under valrörelsen glömde socialministern själv bort, att kvoteringen skulle avskaffas från den 1 januari 1957, och talade om att förskott skulle ges på nästa års kvoter som han alltså tidigare beslutat avskaffa. Nu slutligen har socialministern av omständigheternas makt, eller vad man skall kalla det, tvingats slå till fullständig reträtt på denna punkt och behålla kvoteringen. Jag måste därför, herr talman, säga, att socialministern inte befinner sig i en sådan position, att han kan anklaga oppositionen för brist på konkreta förslag, ty hans uppgift är ju att försvara en politik, som innebär att man sänker nivån för bostadsbyggandet. Jag har svårt att tro annat än att kammarens

ledamöter anser, icke minst med hänsyn till den utveckling jag här tecknat, att behandlingen av frågan om byggnadskvoterna för flerfamiljshus uppvisar utpräglade drag av diletterism.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Jag kan väl förstå, att herr Wedén begärde ordet i detta sammanhang, ty det går naturligtvis an att säga, att jag menar någonting annat än vad jag verkligen sade och hur folk uppfattade det. Det är kanske ändå det viktigaste hur folk uppfattar saker och ting. Det är ingen idé att tala om kvoter, ty herr Wedén och hans meningsfränder har ju sagt, att bostadsbyggandet bara minskar och minskar. Jag har sagt, att vi skall ha ett minimiprogram, som skall genomföras, och det är väl detta herr Wedén för till vallöftena, ty några andra löften har inte givits. Vi har gjort som vi gjort alla tidigare år, nämligen lämnat s. k. förskottskvoter, men det ändrar ingenting i sak, ty hade inte dessa tillstånd givits, hade det skett en reduktion av den ursprungliga kvantiteten, och det menade aldrig vi.

Herr Wedén säger, att vi avskaffat kvoterna men ändå talar om kvoter. Det är ju på det sättet, att vad småhusen beträffar blir det fråga om hur många lägenheter man kan få inom den anvisade penningramen, och när det gäller flerfamiljshusen blir penningramen i realiteten avgörande, även om vi av arbetstekniska skäl åtminstone ett halvt år framåt kommer att arbeta med kvotbegrepp.

Herr Dahln har ju all rätt att ställa dessa frågor och resa dessa krav, säger herr Wedén. Ja, visst har han det. Men jag satt nästan och var rädd att herr Wedén skulle förbjuda mig att yttra mig i debatten — det lät så ett tag. Jag kommer dock att envisas med att yttra mig. Vi har alla den uppfattningen, att bostadsbristen är en mycket allvarlig

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

social fråga. Jag har försökt att angripa problemkomplexet ifrån delvis nya utgångspunkter, men det skulle aldrig falla mig in att stå här och säga, att jag är alldeles övertygad om att lyckas. Det är så många andra som är självsäkra, att jag inte vill ta upp någon tävlan med dem i det avseendet.

Herr WEDÉN (fp) kort genmäle:

Nej, herr talman, jag har verkligen inte haft några aspirationer på att försöka förbjuda socialministern att yttra sig i kammaren. Men det tycktes mig som om det i socialministerns svar till herr Dahlén fanns ett och annat tonfall som gav intryck av att socialministern kanske skulle tycka att det vore skönt, om han kunde förbjuda herr Dahlén — eller möjligen mig — att tala i kammaren i det här sammanhanget. Det var detta som kom mig att reagera på det sätt jag gjorde.

Låt mig tillägga, herr talman, att vad jag hela tiden opponerat mig emot är att socialministern lägger fram ett minimiprogram, som innebär en nedskärning av bostadsbyggandet. Ännu är inga som helst åtgärder vidtagna för att förändra detta program till något annat än dess minimiinnebörd. Samtidigt far hans meningsfränder runt om i landet och försöker övertyga svenska folket om att här är det icke fråga om någon nedpressning. Det är på den punkten jag anser att socialministern tillsammans med sina meningsfränder bedriver en upplysningsverksamhet som det finns mycket starka skäl att anmärka på. Det var detta som herr Dahlén gjorde.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag skall inte alls beröra vad som har sagts under valrörelsen. Jag har inte haft så stor anledning att blanda mig i debatten här om hur mycket som skall byggas i Storstockholm. När jag nu emellertid hör vilka krav och önskemål som framföres från

stockholmsbänken om att få bygga ännu mycket mera här i staden, vill jag fästa uppmärksamheten på hur det ligger till för våra landsbygdskommuner när det gäller möjligheterna att bygga flerfamiljshus. Ännu finns det en och annan landsbygdskommun som försöker att leva vidare och behålla sin folkmängd, men det är oerhört svårt för dem att få tillstånd att bygga flerfamiljshus.

Herr Dahlén sade att Stockholm har över hälften av de bostadssökande i hela landet, och jag betvivlar inte att detta är riktigt. Men det är väl så, att det finns många kommuner som man inte har några uppgifter eller sammanställningar ifrån beträffande önskemålen att få bostäder. Jag hör själv till en kommun som under detta år önskat få bygga *ett enda* flerfamiljshus — det gällde tolv lägenheter. Vi har icke haft möjlighet att få tillstånd härtill.

Med hänsyn till den stora folkflykt som pågår från landsbygden till Stockholm och de större städerna och tätorterna tycker jag det skulle finnas större möjligheter för de landsbygdskommuner, som så önskar, att få bygga och även bygga flerfamiljshus. Jag skulle därför liksom herr Dahlén vilja vädja om att man söker få till stånd en mer korrekt redovisning av byggandet, särskilt med tanke på förhållandet i detta avseende mellan stad och landsbygd. Jag vill vädja till statsrådet och chefen för socialdepartementet att han söker skapa en rättvisare fördelning av möjligheterna på området, så att landsbygdskommunerna får större möjligheter att bygga flerfamiljshus.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Jag noterar med intresse att statsrådet inte försökte göra gällande att de siffror jag anförde beträffande den successiva minskningen av bostadsbyggandet i Stockholm var oriktiga. Det har förekommit en successiv minskning: från 6 962 lägenheter år 1954 till 5 312 i år, detta alltså i fråga

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

om beviljade igångsättningstillstånd. I år skulle det egentligen ha varit 5 258 lägenheter, men då en del inte är statsbelånade blir siffran som sagt 5 312.

De siffror som socialministern nu välvilligt ger mig förefaller mig gälla Storstockholm. Dessa siffror innebär endast en upprepning av vad socialministern meddelade nyss. Då skall jag be att få anföra, vad som är beslutat för nästa halvårs kvot. Jag tar med den faktiska igångsättningen första halvåret i år. Med de planer som finns för Storstockholm nästa år blir siffran detta år 5 135 och nästa år 2 950. Dessa siffror kompletterar ganska bra den utveckling som förefaller att bli vår här i Storstockholm, om de nu uppdragna linjerna fullföljes.

Jag noterar också med intresse att socialministern inte vidhåller sitt i interpellationssvaret lämnade påstående, att det råder sådan arbetskraftsbrist i Storstockholm att det inte finns någon möjlighet för Storstockholm att ur den synpunkten få bygga. Detta påstående var ju felaktigt, och herr statsrådet har som sagt inte nu heller försökt att försvara det utan har endast gått över till storstockholmsfrågan. Självfallet bör detta spörsmål ses ur synpunkten av vad vi verkligen kan åstadkomma i Storstockholm. Själv har jag haft äran motionera i kammaren på denna punkt, men jag måste säga att regeringens intresse för dessa planer har varit praktiskt taget obefintligt.

Därmed kommer jag in på den andra sidan av saken. Statsrådet sade som svar på min förfrågan, vad man skulle kunna göra för att lätta den akuta bristen på timmermän, att det är en sak som arbetsmarknadsstyrelsen sköter. Men, herr statsråd, arbetsmarknadsstyrelsen står inte till svars i denna kammarare, det är herr statsrådet som gör det. Jag frågar mig: Har det inte alltid varit statsmakternas skyldighet att försöka se till att utbildning av behövlig arbetskraft sker? Detta — säger statsrådet — skall arbetsmarknadsstyrelsen

sköta. Men det är statsrådet som skall bedöma om detta verkligen sker, och jag tror att det vore av intresse för kammaren att få veta vilka planer regeringen har. Anser herr statsrådet att åtgärderna härvidlag är tillräckliga eller inte tillräckliga? Och vad skall i det senare fallet göras?

Det är denna ansvarsfråga jag ber att få stryka under och som jag är väl medveten om att också statsrådet är medveten om. Men då tycker jag att statsrådet skall låta bli att skylla på arbetsmarknadsstyrelsen utan själv ta ställning i frågan. Finns det verkligen ingenting mer att göra för att få en lämplig sammansättning av byggnadsarbetskraften? Det gäller utbildning av nya lärlingar och omskolning av de övertaliga byggnadsarbetare, som för närvarande finns. Detta, herr statsråd, är vad som snabbast går att ändra på. Den förändring, som sedan verkligen är nödvändig för att få ett annat sakernas tillstånd i vårt land, är en annan ekonomisk politik, men jag är inte säker på att statsrådet har samma uppfattning som jag på den punkten, och därför skall jag inte ta upp den till diskussion. Låt oss hålla oss till de näraliggande problemen. Vad skall man göra för att få lämplig omsättning av arbetskraft? Det är statsmakternas skyldighet att se till detta och i första hand socialministerns, som sköter bostadspolitiken.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **ERICSSON**:

Herr talman! Herr Dahlén drar den slutsatsen, att jag inte vill försvara vad jag sagt i mitt interpellationssvar, därför att jag inte bemött vad han nu yttrat i kammaren. Jag trodde, att det skulle vara tillräckligt att lämna ett besked genom ett interpellationssvar, och naturligtvis måste jag stå för detta. Jag har inte givit herr Dahlén rätt på en enda punkt. Det fanns nämligen ingen arbetskraft vid det aktuella tillfället.

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

Herr Dahlén menar, att detta är en sak och att jag borde ha redovisat, att det 11 dagar senare än tidpunkten för fördelning av kvoterna, som vi talade om, inte fanns några lägenheter kvar på stockholmskvoten. Det vet jag mycket väl, men vad har hänt däremellan? Jo, Stockholms stad har lämnat s. k. schaktningstillstånd. Jag antar, att herr Dahlén vet vad schaktningstillstånd är för något. Det borde vara nog sagt på den punkten.

Sedan frågade herr Dahlén, om jag inte kunde lämna någon redogörelse för vad arbetsmarknadsmyndigheterna gör. Visst skulle jag kunna det, men jag utgick ifrån att det var klart att när arbetsmarknadsstyrelsen skötte dessa saker var det inte därför att jag ville slipa ifrån ansvaret för vad som händer och sker. Helt naturligt vet jag, att jag som innehavare av detta ämbete bär ansvaret för arbetsmarknadsfrågorna. Jag förutsätter dock — och det har jag fått redogörelse för — att arbetsmarknadsstyrelsen står i ständig kontakt med parterna på arbetsmarknaden och att man försöker och ofta lyckas att föra över arbetskraft från överskotts- till underskottsområden. Jag vet också, att man har försökt få över timmermän till Stockholm, men eftersom hela samhället har full sysselsättning är det inte så lätt att skaffa fram dylika. Det är också bekant, att man har inrättat nya avdelningar inom verkstadsskolorna o. s. v., men sådana åtgärder ger inga omedelbara resultat. Därför finns det enligt min mening ingen anledning att i en debatt om möjligheterna att omedelbart öka bostadsbyggandet i Stockholm dra fram detaljfrågor av detta slag.

Herr DAHLÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall endast be att få säga till herr statsrådet, att när statsrådet nu försvarar sitt uttalande i interpellationssvaret om att det inte fanns någon arbetskraft tillgänglig i storstockholmsområdet, faller detta på sin egen

orimlighet. Det fanns ju möjligheter att just inom detta område ge tillstånd för byggande av ytterligare 448 lägenheter. Fanns det då arbetskraft eller inte? Bygges dessa lägenheter av andar, eller vad är det fråga om?

Socialministern är så nöjd med arbetsmarknadsstyrelsens insatser på denna punkt, och därom skall jag inte diskutera med honom. Är han nöjd så är han det. Jag ifrågasätter dock, om det inte skulle finnas möjligheter att vidta en del av de åtgärder, som jag tidigare talat om. Detaljerna skall jag emellertid inte upprepa, herr talman.

Herr ANDERSSON i Dunker (bf):

Herr talman! Jag är den ende närvarande ledamoten av arbetsmarknadsstyrelsen i denna kammare, och därför anser jag mig böra säga ett par ord.

Det är fullkomligt riktigt, som statsrådet här har påpekat, att arbetsmarknadsstyrelsen har hand om anskaffandet av arbetskraft till byggenskapen. Jag försäkrar, att vi på den punkten gör allt som göras kan, men skulle vi förfara som herr Dahlén nyss ville, då skulle vi tvinga människorna till utbildning i yrken, som de inte har tänkt sig men inom vilka det enligt uppgift råder stor brist på arbetskraft, tvinga dem ifrån det arbete de har över till andra uppgifter. Jag vill understryka för kammaren, att vi inom arbetsmarknadsstyrelsen har mycket stora svårigheter att förse industrien med behövlig arbetskraft. Där kommer en företagare och säger: »Vi behöver 50 eller 100 man», och jag känner till ett fall, då en företagare sade: »Vi kan sysselsätta 500 man ytterligare, om ni kan skaffa oss dem.»

Hurudana är då förhållandena inom jordbruket och i skogen? Hela summaren kan jordbruket icke få den arbetskraft det behöver, och i skogen råder det under vintern praktiskt taget alltid brist på arbetare. Var vill herrarna ta den arbetskraft ifrån, som måste till

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

för en ökning av byggenskapen? Skall den tas från jordbruket, från skogsbruket eller exempelvis från exportindustrin? Gå till en företagare och begär, att han skall avstå 10, 20 eller 50 man, eftersom de behövs till byggenskapen i Stockholm! Jag behöver inte säga vad svaret blir.

Däremot finns det naturligtvis möjligheter att minska på en annan gren av byggenskapen för att kunna öka bostadsbyggandet, men kom till landsting, till städer och landskommuner, som behöver sjukhus och skolor, och säg: »Ni får inte bygga skolor, ålderdomshem och dylikt, ty det skall byggas mer bostäder i Stockholm.» Svaren är nog givna på förhand.

Herr Carlsson i Stockholm uttalade sig om arbetskraften och framhöll, att han var lekman. Det behövde han kanske inte ha talat om; det hördes ändå av vad han anförde. En sak fäste jag mig emellertid vid. Herr Carlsson påstod, att det finns massor av bostäder i Stockholm, som är 70 år gamla och därför odugliga att bo i. Jag råkar själv bo i ett trähus på landet, som är 256 år gammalt, och jag bor mycket bra. Bara för att ett hus är 70 år gammalt behöver det alltså inte vara odugligt som bostad.

Jag håller med den talare som här nyss framhöll att vi i detta sammanhang inte bara bör tänka på Stockholm utan också på andra delar av landet. Skulle Stockholm få bygga så mycket bostäder man vill, skulle följden bli att ytterligare kanske 30—40 tusen människor om året drogs till Stockholm från landsbygden och småsamhällena. Skulle det vara någon större glädje med detta? Det är ju redan så trångt här i Stockholm på alla möjliga sätt, och det har skapats problem som Stockholms stad tycks ha ytterst svårt att bemästra.

Jag kan därför inte dela den meningen att man bör pressa de myndigheter, som har att bestämma över bostadsbyggandet och byggenskapen över huvud taget, att avsätta mera arbets-

kraft och pengar för byggande av bostäder i storstäderna. Det hindrar emellertid inte att jag livligt beklagar att en mängd människor i Stockholm och andra storstäder inte har kunnat få bostäder av den beskaffenhet som de önskar. Men det är, som sagt, inte önskvärt att alltför många drar sig in till storstäderna från landet i övrigt.

Jag kan således inte, herr talman, ansluta mig till den uppfattning som framförts av herrar Wedén, Dahln och Carlsson i Stockholm m. fl. Meningsyttringar av det slaget går stick i stäv mot de önskemål och behov som finns inom övriga delar av landet.

Herr CARLSSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Först och främst är jag angelägen om att säga att jag har vid en omräkning funnit, att den procentsiffra för *Stor-Stockholm*, som jag nämnde i ett tidigare anförande, i verkligheten ligger ett par procent högre. Jag ger statsrådet rätt däri. Min första siffra var litet för hastigt uträknad — jag råkade få tag i ett papper som gällde färdigställda lägenheter i *Stor-Stockholm* ett år då siffran var ovanligt låg.

Jag kan inte underlåta att säga några ord med anledning av herr Anderssons i Dunker anförande. Enligt vad jag förstår — och herr Dahln avsåg väl inte heller något annat — är det inte fråga om att tvinga arbetare över till ett nytt yrke eller till en annan del av deras nuvarande yrke, utan det gäller endast att stimulera en frivillig omskolning av arbetskraft för att vid ett visst tillfälle fylla behovet av arbetskraft inom den sektor, där arbetskraftsbristen är som störst.

Herr Andersson i Dunker var också litet inne på det resonemang som jag förde, när jag framhöll att man ställer sig frågande till om arbetskraften verkligen utnyttjas effektivt. Såsom jag här påvisat ökar byggnadsarbetarkåren med ungefär 4 000 arbetare per år, och med

Svar på interpellation ang. åtgärder för ökning av bostadsbyggandet i Stockholm

hänsyn till denna kraftiga ökning av arbetskraften kan man inte undgå att ställa den frågan, huruvida det är brist på effektivitet eller annat som gör att vi inte kan bygga mer än som nu sker, när det tack vare ökad maskinell utrustning och andra åtgärder är möjligt att åstadkomma en större bostadsproduktion med mindre antal arbetare än tidigare. Jag skulle därför, eftersom herr Andersson i Dunker sitter med i arbetsmarknadsstyrelsen, vilja skicka med honom en önskan om att arbetsmarknadsstyrelsen måtte i alldes särskild grad ta sig en titt på detta problem.

Vad beträffar frågan om hur gammalt ett hus kan bli, så vill jag erinra om att enligt sakkunskapens mening är bostadsfastigheter, som byggdes på 1880—1890-talen, i dag som regel rivningsmogna. Utvecklingen på bostadsområdet har gjort att vi inte längre är betjänta av att ha fastigheter med WC på gården och utan moderna bekvämligheter i övrigt. Det lönar sig inte att bygga om sådana fastigheter, utan det är mera ekonomiskt att riva dem och bygga nya hus. Jag tror också att utvecklingen i fortsättningen kommer att gå i den takten, att de hus, som i dag bygges, inte kan beräknas stå mer än 70—80 år.

Herr Andersson i Dunker är betänksam mot ett ökat bostadsbyggande här i Stockholm därför att man därigenom skulle kunna dra hit folk från andra delar av landet. Men vad saken gäller är ju att skaffa bostäder åt invånare i Stockholm som i dag saknar egna lägenheter. Eftersom Stockholms expansion förts på tal vill jag emellertid nämna att under en följd av år under kriget och åren därefter offrade Stockholms stad mycket pengar på att genom propaganda av olika slag avråda folk från att ta anställning i Stockholm. Även om staden inte har fortsatt med denna propaganda, så gör man å andra sidan inte några åtgärder i syfte att dra hit vare sig industrier eller arbetskraft.

Herr CASSEL (h):

Herr talman! Den diskussion som här förts har framför allt rört sig om tillgången på arbetskraft för bostadsbyggandet i Stockholm och andra delar av landet. Jag skall inte ta upp tiden med att fortsätta denna debatt, utan jag vill något beröra en annan sida av problemet, nämligen frågan om kapitalförsörjningen och penningmarknadens möjligheter att skaffa de krediter som behövs för att bygga bostäder.

Departementschefen har i sitt interpellationssvar och även under den fortsatta debatten ganska klart sagt ifrån, att det minimiprogram på 53 000 lägenheter, som uppställdes i våras, skall hållas. Vi har också fått några små glimtar av hopp om att det skulle kunna byggas en del utöver detta minimiprogram. Det skulle mycket glädja oss alla, om så kunde bli förhållandet, men om man jämför å ena sidan dessa hoppets glimtar och å andra sidan det regeringskontrakt, som ingåtts mellan socialdemokrater och bondeförbundare, eller vad finansministern i höstriksdagens remissdebatt hade att säga om det bistra ekonomiska klimat, som vi måste räkna med, och om den restriktivitet på penningmarknaden som måste upprätthållas ännu under överskådlig tid framåt, då frågar man sig vad det finns för grund för de förhoppningar som statsrådet Ericsson här uttalat. Finns det verkligen några förutsättningar för att resurserna på penningmarknaden skall ge oss möjligheter att överskrida det minimiprogram för bostadsbyggandet som fastställts? Har statsrådet någon täckning för att inge oss förhoppningar om en sådan ökning?

Herr talman! Det skulle vara mycket angeläget att få ett svar från finansministern på den frågan. Det är viktigt både för dem här i Stockholm som hoppas att få en lägenhet och för oss alla ute i landet, ty bostadsproblemet är ett hela landets problem. Det skulle därför vara ytterligt tacknämligt, om statsrådet ville ge oss en liten antydan om hur

Svar på interpellation ang. nysparande för bostäder och bostadssparande i allmänhet

finansieringsproblemet enligt hans mening skulle kunna lösas.

Herr ANDERSSON i Dunker (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall gärna framföra herr Carlssons hälsning till arbetsmarknadsstyrelsen, även om den är fullkomligt onödig eftersom arbetsmarknadsstyrelsen dagligen och stundligen arbetar på att lösa problemet om att skaffa arbetskraft inte bara till bostadsbyggandet utan till all möjlig annan företagsamhet.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! När det gäller den begränsade del av uppgiften, som går ut på att häva den akuta bristen på timmermän, är det inte fråga om att mot folks vilja pressa dem över från ett arbete, som de har, till ett annat. Det rör sig här om arbetslösa grovarbetare och andra byggnadsarbetare, och det gäller alltså att flytta över folk från ett arbete, som de inte har, till ett annat arbete, som de kan utföra och där de kan göra nytta.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Svar på interpellation ang. nysparande för bostäder och bostadssparande i allmänhet

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, erhöll på begäran ordet för att besvara herr Wedéns interpellation angående nysparande för bostäder och bostadssparande i allmänhet.

Svaret hade före sammanträdet i stencilerad form tillställts kammarens ledamöter. Herr statsrådet Ericsson gav nu en kort redogörelse för dess innehåll. Det inom kammaren utdelade svaret var så lydande:

Herr talman! Herr Wedén har till mig ställt frågan om jag avser att inom den närmaste framtiden taga de initiativ, som är nödvändiga för att stimulera

nysparande för bostäder och öka bostadssparandet i allmänhet. I anledning härav får jag framhålla följande.

Frågan om lämpliga former för bostadssparande har behandlats av bostadspolitiska utredningen i dess betänkande om riktlinjer för bostadspolitiken, vilket avlämnades den 30 oktober i år. Utredningen understryker, att den funnit anledning ställa frågan huruvida de specifikt bostadspolitiska åtgärderna kan utformas så, att de främjar en förbättrad kapitalförsörjning för bostadsbyggandet. I anledning härav har utredningen prövat frågan om möjligheterna att avveckla de generella subventionerna till bostadshus, frågan om en sänkning av belåningsgränserna för statliga lån samt frågan om skärpta amorteringsvillkor för bostadslån. Övervägandet av dessa frågor har föranlett utredningen att förorda sådana jämkningar i statens stöd åt bostadsbyggandet, som är ägnade att öka sparandet och främja en förbättrad kapitalförsörjning för bostadsbyggandet.

Bostadspolitiska utredningen har härutöver särskilt behandlat frågan om att stimulera ett »målsparande» för bostadsanskaffning. Utredningens inställning till ett dylikt målsparande är klart positiv, även om utredningen framhåller att denna form av målsparande har en given begränsning däri att den kan få större betydelse endast i fråga om egnahem och lägenheter upplåtna med bostadsrätt. Utredningen framhåller också, att det är omöjligt att vinna garantier för att ett målsparande till insatser i bostadslägenheter kommer att innebära ett verkligt nysparande.

Emellertid anser utredningen att ett målsparande för bostadsanskaffning är väl värt att uppmuntras av det allmänna icke minst som ett led i strävandena att främja ökat sparande bland ungdomen. Då det gäller att finna lämpliga former för organiserandet av detta sparande, bör enligt utredningen fältet lämnas fritt för enskildas, organisatio-

Svar på interpellation ang. nysparande för bostäder och bostadssparande i allmänhet

ners och kommuners initiativ och uppfinningsrikedom. Några fastare regler härför borde därför inte nu uppdragas av statsmakterna. Utredningen anför emellertid vissa allmänna synpunkter på uppläggningsen av detta målsparande, vilka jag ber att här få återge:

»Det synes oss självklart, att ett organiserat målsparande för egnahem eller bostadsrättslägenheter icke kan bedrivas med framgång, såvida icke däri engagerade bostadssökande kan bereda viss förtur framför övriga bostadssökande. Det är därför angeläget, att kommunerna, i den mån så låter sig göra utan att övriga bostadssökandes skäliga anspråk otillbörligt eftersättes, medverkar härtill. Möjligheter föreligger också att favorisera den målsparande genom att tillerkänna honom större valfrihet vid tillgodoseendet av bostadsönskemålen än andra bostadssökande. Kooperativa bostadsorganisationer, vilkas medlemmar engagerat sig för målsparande, bör därvid enligt vissa regler själva kunna svara för fördelningen av de lägenheter de producerar. Det måste emellertid med skärpa betonas, att enbart beredvilligheten att prestera en insats för erhållande av en bostadsrättslägenhet eller ett eget hem icke bör berättiga en bostadssökande till förtur i bostadsförmedlingarnas köer. Ett villkor för sådan förtur bör vara, att insatsen presterats genom ett långsiktigt sparande i organiserade former, exempelvis ett lönsparande, och att den motsvarar ca 10 procent av lägenhetens produktionskostnad.

Kommunerna kan också på andra sätt stödja initiativ till målsparande för bostadsändamål, exempelvis genom att organisatoriskt medverka vid planläggning och projektering av egnahemsområden avsedda att upplåtas såväl till målsparare som till andra grupper. Genom att på sådant sätt medverka vid produktion i större skala av egnahem kan kommunerna därjämte främja egnahemsbyggandets rationalisering.»

I anslutning härtill vill jag understryka, att jag tidigare vid upprepade tillfällen givit uttryck åt den meningen att ett ökat bostadssparande är synnerligen önskvärt och i likhet med bostadspolitiska utredningen har jag därvid särskilt understrukit betydelsen av att ungdomen engageras i detta sparande. Jag har samma uppfattning i dag. Det problem som föreligger och är värt att diskuteras och prövas är under vilka former ett bostadssparande av angiven innebörd bör äga rum. Bostadspolitiska utredningen har ansett, att statsmakterna inte bör dra upp några fastare regler för detta sparande, men utredningen har å andra sidan framfört vissa synpunkter på uppläggningsen av det samma som visar att det är viktigt hur sparandet organiseras.

Bostadspolitiska utredningens betänkande är f. n. föremål för sedvanlig remissbehandling. Sedan denna avslutats kommer regeringen att pröva de skilda förslagen, bl. a. frågan om bostadssparandet. I den mån anledning visar sig föreligga att från statens sida vidtaga åtgärder för att stimulera bostadssparande är jag beredd att medverka härtill.

Härpå anförde:

Herr WEDEN (fp):

Herr talman! Jag tackar socialministern för hans svar på min interpellation.

När det gäller finansierings- och amorteringsvillkoren i allmänhet för bostadsproduktionen har jag förståelse för att socialministern nu inte vill säga mer om den saken. I dessa mycket viktiga angelägenheter har ju den Severinska utredningen lagt fram konkret utformade förslag som för närvarande är föremål för en ingående remissbehandling. Det är naturligt om både regeringen och de politiska partierna vill avvakta dessa remissyttranden innan de tar slutlig ställning. Men det är också

Svar på interpellation ang. nysparande för bostäder och bostadssparande i allmänhet

klart att denna prövning bland annat måste ske med hänsynstagande till möjligheterna att öka bostadsbyggandet och i möjligaste mån undvika en ytterligare uppsplittring på olika nivåer av bostadskostnaderna för samma sorts lägenheter. En huvudlinje i den nya utredningen är tydligen att söka öka sparandeinsatserna och omloppshastigheten hos det i bostadshus engagerade kapitalet. Lyckas detta, måste också möjligheterna att finansiera en ökad nyproduktion bli större.

Men det är också angeläget — jag vill understryka det — att dessa möjligheter verkligen utnyttjas. Efter den debatt, som här nyss förts, skall jag emellertid inte gå närmare in på den saken. Jag bara konstaterar att regeringens politik under innevarande budgetår pekar i annan riktning. Det är klart att om Sveriges folk skall spara mera för bostaden, bör också det inom bostadssektorn presterade ökade sparandet på ett rimligt sätt komma till användning för större bostadsproduktion. Jag hoppas att sådana tankegångar skall bli vägledande för regeringens prövning av frågan, och jag har för övrigt utgått från såsom självklart att förslag från regeringen med anledning av bostadsutredningens betänkande skall föreläggas värriksdagen. Det vore emellertid värdefullt om socialministern nu ville bekräfta detta.

Om jag alltså i detta fall inte har något ytterligare att tillägga till socialministerns svar, måste jag däremot beteckna hans uttalande när det gäller det särskilda målsparandet, i första hand vädjande till ungdomen, såsom i allra magraste laget. Statsrådet inskränker sig till att repetera vad utredningen sagt och framhåller att han även på denna punkt måste avvakta remissyttrandena. När det gäller detta särskilda målsparande till skillnad från det allmänna bostadssparandet, om jag får använda den formuleringen, har emellertid den Severinska utredningen inte

lagt fram några konkreta riktlinjer. Socialministern gör det inte heller i sitt interpellationssvar, utan han hänvisar till remissyttrandena. Men utredningens betänkande är så allmänt hållet att man knappast kan vänta sig att remissyttrandena kommer att innehålla mer än allmänna deklamationer på denna punkt. Det hade legat annorlunda till, om utredningen även i detta fall hade formulerat konkreta riktlinjer. Dessa skulle naturligtvis inte ha syftat till något slags statligt diktat, men väl till att utgöra ett mönster, efter vilket kommuner, kreditinstitut och olika byggnadsföretag kunde verka och samverka. Om sådana konkreta riktlinjer funnits, hade remissbehandlingen kunnat få en mera realistisk karaktär, och utsikterna att något så när snabbt få i gång ett målsparande av detta slag och av så stor omfattning som möjligt hade också tett sig bättre. Jag tycker det är en brist att det nu inte finns några sådana konkreta riktlinjer. Jag förstår att utredningen har arbetat under tidsnöd, men jag tror också att det förhållandet att riksdagen i våras något förhastat avslagit en motion från vårt håll i denna sak nog har verkat som en hämsko på både utredningen och även på socialministern här i dag. Jag tror emellertid att den skadan kan repareras, och jag vill därför vädja till socialministern att han här försöker gå fram på följande sätt:

Skulle man inte kunna engagera en för saken intresserad och kunnig sparbanksman, en kommunalman med positivt intresse, en representant för den kooperativa bostadsproduktionen och en representant för de enskilda byggnadsföretagen och låta dem inom socialdepartementet biträda med upprättandet av en promemoria med konkreta riktlinjer? Då kan man få ut en sådan promemoria till remissbehandling snabbt nog, och då kunde det bli en realistisk behandling av problemen i remissutlåtandena. Det blir inte någon ingående prövning på sådana allmänna

Svar på interpellation ang. nysparande för bostäder och bostadssparande i allmänhet

uttalanden som nu föreligger från den Severinska utredningen.

I ett avseende tycker jag det är tydligt och klart att staten måste medverka, om det skall gå bra med ett särskilt målsparande. Såvitt jag förstår är vi nämligen överens om att den belöning för ett verkställt målsparande för bostäder, som en säkrare förvissning om att verkligen få en egen bostad skall utgöra, inte skall få gå ut över andra trängande bostadsbehov. Men eftersom vi har svår bostadsbrist, och eftersom det väl är sannolikt att ett målsparande av denna karaktär blir särskilt utpräglat i orter med svår brist, måste man också vidtaga åtgärder för att göra det möjligt att på dessa orter öka produktionen på ett sätt som rimligt svarar mot det antal lägenheter, för vilket målsparande sker. Och där behövs en direkt medverkan från statens sida genom bostadsstyrelsen och kanske också genom arbetsmarknadsstyrelsen. Även den sidan av saken måste penetreras.

Jag vill sluta med en varm vädjan till socialministern att till fullständigande av det utredningsarbete som gjorts och för att få mera kött på benen i det här fallet låta verkställa en departementsutredning med biträde av experter av det slag jag här nämnt samt att man även penetrerar hur det allmänna skall verka för att få till stånd ett sådant ökat bostadsbyggande, som ett rätt fungerande målsparande gör nödvändigt.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! I princip är jag överens med herr Wedén. I den mån man ökar målsparandet, bör detta också komma till synes i en ökning av bostadsproduktionen.

Sedan hörde jag att herr Wedén betonade en sak, som jag inte tidigare hört honom ge uttryck för, nämligen att man måste ta hänsyn till även andra faktorer än själva målsparandet, när det gäl-

ler att disponera lägenheterna. Herr Wedén menade tydligen att det kan finnas familjer, som har större behov av bostad än de målsparande, och att de kan kräva att få dessa större behov tillgodosedda. Målsparandet skall bedömas så, att vid lika förhållanden och med samma utgångsläge — alltså där man har två likställda människor, av vilka bara den ene målsparar — skall den som sparar ha förtursrätt. Så långt är vi ense. Men sedan sade herr Wedén att bostadspolitiska kommittén har nöjt sig med tämligen allmänna talesätt. Då vill jag svara, att det ju inte har varit någonting som hindrat kommittén att göra mera preciserade uttalanden och att skissera hur man velat ha det ordnat. Jag kritiserar dock inte kommittén för att den inte har givit sig in på dessa frågor, ty hela problemet är kanske inte så enkelt, när man kommer till själva kärnan. Även om vi är överens om det angelägna i att åstadkomma ett ökat bostadsbyggande, tror jag nämligen att det återstår en hel del rent praktiska problem, så länge man inte kan säga till människorna att de får bygga i obegränsad omfattning. Kunde vi det, så vore det mycket enklare. Om man i varje kommun kunde säga: Ni får den och den bostaden då och då, det svarar vi för — ja, då vore åtskilliga besvärigheter övervunna. Men vi är inte där i dag. Tvärtom har många människor nu stått i bostadskön mycket länge.

Herr Wedén vill också göra gällande att riksdagens ställningstagande i våras till folkpartiets motion om bostadssparandet skulle ha inverkat på kommittén och mig. Nej, så är det inte, herr Wedén! Ty när folkpartimotionen avslogs, var direktiven för kommitténs arbete redan givna. Frågan om bostadssparandet fick alltså ingen dödsstöt i och med att motionen försvann under bordet. Denna utredning var ju påbörjad tidigare, så den inverkade inte på sakfrågan.

Sedan är det uppenbart att det finns

Svar på interpellation ang. nysparande för bostäder och bostadssparande i allmänhet

plats för olika initiativ, och jag kanske vågar säga att åtskilliga kommuner redan har börjat att fundera över dessa ting. Inom vissa kommuner föreligger konkreta förslag om hur man skall ordna ett bostadssparande och en viss förtursrätt. Det kanske är rimligt att låta kommuner och andra institutioner, exempelvis sparbanker och ideella föreningar, fundera på detta ett tag innan statsmakterna ger sig till att säga: så och så skall ni göra. Jag har hört en och annan säga att vi bör akta oss för centraldirigering och låta människorna sköta sig själva någon gång. Jag vet inte om man bland talesmännen för denna uppfattning återfinner herrar Cassel och Wedén, men nog vill jag minnas att det har inträffat. Vill ni nu nödvändigtvis komma fram till ståndpunkten att socialministern här skall sätta fart på det hela genom att dekretera att man skall förfara så och så? Ni verkar otåliga på något sätt.

Däremot skall jag gärna erkänna att själva tanken bör omhuldas. Jag kan emellertid aldrig komma därhän att — om vi får ett ökat bostadssparande av viss omfattning — tala om att det rör sig om 10 procent av bostadskostnaden. Jag har tillåtit mig att till Sveriges sparbanker ställa frågan: Kan ni för de närmaste åren öka er utlåning från 300 till 400 miljoner kronor och därmed svara för bottenlånen för ytterligare 5 000 egnahem? Om sparbankerna kan klara den uppgiften — och det blir en mycket stor uppgift — är det givet att det är statsmakternas skyldighet att undersöka om vi kan öka vår långivning i motsvarande grad. Jag begär som sagt inte att sparbankerna skall lämna besked huruvida de kan öka sin utlåning i angiven omfattning för att möjliggöra uppförandet av ytterligare 5 000 småhus, men det är klart att min personliga ambition driver mig åt det hållet. Detta är ett svar på herr Cassels fråga under debatten i föregående ärende. Uppenbart är att jag personligen har ett intresse

av att driva fram förutsättningarna för ett ökat byggande så långt det är möjligt. Jag har därför talat om ytterligare 5 000 lägenheter i småhus under de närmaste åren, men då måste vi få fram bottenkrediter, såvitt man inte anser att staten skall lämna hela lånen upp till 90 procent. Det är väl emellertid ingen som för närvarande vill rekommendera mig att förfara så.

En för sparandet för bostadsbyggande mycket väsentlig sak är sparbankssparandet, ty det lämnar bottenlån till övervägande delen av våra småhus.

Att ett ökat sparande behövs är vi väl alla överens om, och den frågan skall vi inte diskutera här. Det gäller nu hur man rent praktiskt skall kunna lägga upp frågan så att det bästa resultatet uppnås. Jag är givetvis villig att medverka i den mån man tror att vi kan komma fram snabbare på det nu föreslagna sättet, alltså genom att staten griper in. Jag är för närvarande inte övertygad om att detta är riktigt, men jag kanske blir det senare, om jag får herr Wedén och andra att driva mig framför sig för att åstadkomma en centraldirigering på detta område.

Herr CASSEL (h):

Herr talman! När vi 1954 från högerhåll väckte en motion om ett skattepremierat bostadssparande, så fick vi rätt litet stöd. Själva frågan om kapitalbildningen till bostadsbyggandet skymdes på något sätt bort i bevillningsutskottets skattetekniska resonemang. Men nu har förhållandena radikalt ändrats. Nu är man på alla håll ense med oss om att ett vidgat personligt sparande är en ofrånkomlig nödvändighet bland annat för ett ökat bostadsbyggande och att det är ganska naturligt och angeläget att söka stimulera just de människor, som ingenting hellre önskar än att få en ny bostad eller att över huvud taget få en bostad, att hjälpa till med att åstadkomma denna bostad genom att sätta i

Svar på interpellation ang. nysparande för bostäder och bostadssparande i allmänhet

gång med ett sparande, som åtminstone täcker någon ringa del av kapitalkostnaderna. Särskilt har man ju från alla håll betonat hur viktigt det är att för- må ungdomen att deltaga i ett sparande till det egna hemmet. Vi vill alltså alla detsamma. Vi vill ha ett bostadssparande, och vad som skiljer oss åt är att vi har olika meningar om vilka metoder man skall använda för att uppmuntra just denna form av sparande.

Från vårt håll har vi vid de tre senaste riksdagarna föreslagit ett bostadssparande som är så konstruerat, att belopp, som insättes på ett bostadskonto i bank eller annan penninginrättning, skall vara fria från inkomstskatt inom vissa gränser och upptas till beskattning endast om de används för annat ändamål än att förvärva eget hem eller insats i bostadsrättslägenhet. Vi har också 1956 i en motion, som ännu inte har blivit behandlad men som hänvisats till bevillningsutskottet och kommer upp snart nog vid höstriksdagen, sagt att ägare av en- eller tvåfamiljshus eller ägare av bostadsrätt, som gör en sparinsats genom att amortera sina lån i snabbare takt än med 1,5 procent om året av fastighetens eller lägenhetens taxeringsvärde, bör ha rätt till avdrag vid taxeringen till inkomstskatt för vad de så att säga amorterar för mycket, dock för högst 700 kronor. Detta förslag skulle gå ut på att förmä dessa ägare att så snabbt som möjligt arbeta av sin skuldbörda. Följden därav skulle bli att kapitalet skulle komma tillbaka i mycket raskare takt och kunna användas för uppförande av nya bostäder.

Bostadspolitiska utredningen har, som departementschefen redan utvecklat, varit i högsta grad inriktad på att söka få fram ökat kapital till bostadsbyggandet. Det har föreslagits många åtgärder i den riktningen. Bland annat har man velat korta av amorteringstiderna för tertiärlånen för trefamiljshusen från 40 till 35 år. Vidare har man föreslagit en sänkning av belåningsvär-

dena för kommunala och s. k. allmännyttiga hus från 100 till 97 procent och tänkt sig att mellanskillnaden, alltså 3 procent, skulle anskaffas av kommunerna skattevägen eller gärna genom att kommunerna stimulerade dem som skulle bo i de nya husen till en liten kapitalinsats i form av aktieteckning eller på annat sätt.

För det kooperativa byggandet har utredningen föreslagit att lånegränsen skall sänkas från 95 till 92 procent, d. v. s. att den egna insatsen skall höjas från 5 till 8 procent av kapitalet. På så sätt kommer det att fordras ett ökat sparande av den som vill förvärva en insatslägenhet.

När det gäller premiering av sparandet för bostadsändamål har utredningen över huvud taget inte berört frågan, huruvida en sådan uppmuntran skulle kunna ske skattevägen. Man har inom utredningen ansett att det har legat utanför utredningens uppdrag att beröra detta problem. Däremot har utredningen tänkt sig — såsom interpellationssvaret tydligt utvisar — att kommunerna borde kunna finna ut någon form för att göra bostadssparandet lockande — eller gärna olika former, ty vi är inte så centraldirigerande som statsrådet möjligen tror, utan vi har just velat ge kommunerna, enskilda företag, sparbanker och vilka det nu kan vara fråga om en chans att hitta på någonting själva. Såsom socialministern har gissat är det nog på det sättet, att man inom kommittén inte var så förfärligt klar på vilken form som var den hundraprocentigt riktiga, utan man tänkte sig att man skulle använda en form här och en annan form där och sedan se på resultatet. Det tror jag är en riktig väg när man är tämligen osäker, såsom man är i detta fall.

Om man nu premierar sparandet genom att ge viss förtur åt den som har sparat kan man naturligtvis inte göra på det sättet, att en familj som har mycket större behov av bostad än spararen

Svar på interpellation ang. nysparande för bostäder och bostadssparande i allmänhet

kommer i kläm. Det har ingen velat vara med om, och den saken har kommittén starkt betonat genom att framhålla att denna förtursrätt naturligtvis endast skall tillämpas i den mån så låter sig göra utan att övriga bostadssökandes skäliga anspråk eftersättes på ett otillbörligt sätt. Det är endast när man har att välja mellan två ungdomar, av vilka den ene har sparat exempelvis till en bil medan den andre har sparat till en lägenhet, under det att de i övrigt är i samma situation, som man skall låta den som har givit sitt sparande formen av bostadssparande gå i förtur, enligt vad vi har tänkt oss. Utredningens utlåtande är nu ute på remiss, och vi får se vad remissvaren kommer att innehålla.

De åtgärder i bostadssparandestimulerande riktning som vi inom högerpartiet har föreslagit skola vidtagas i form av skattelättnader skulle bli generellt verkande för hela landet och alltså även ha sin verkan på de orter där det inte finns någon bostadskö och där vederbörande sparare därför inte kan uppmuntras genom någon förtursplacering i förhållande till övriga bostadssökande i samma kommun. Jag tänker där naturligtvis närmast på den rena landsbygden.

De skattelättnader som vi hade tänkt oss skulle ju också uppmuntra ägare av redan färdiga hus och av insatslägenheter till ökade amorteringar. Det är min bestämda uppfattning att sådana skattelättnader måste få en stark psykologisk effekt och att detta förslag därför bör genomföras i första hand. Men detta hindrar naturligtvis inte att kommunerna, sparbankerna och andra som vi har talat om bör ta de initiativ till stimulans därutöver, som bostadspolitiska utredningen har antytt, genom att ge viss förtur åt den som spar systematiskt för bostadsändamål.

Herr talman! Låt mig understryka nödvändigheten av att någonting verkligen snart blir gjort på detta område.

Vi har en skriande bostadsbrist, och vi har ett utomordentligt stort behov av nysparande just för bostadsändamål.

Vi är alla överens om att kraftiga åtgärder måste till från det allmännas sida för att stimulera enskilda människor att ägna sig åt ett målmedvetet bostadssparande. Men detta sparande måste få komma i gång snarast möjligt. Vi kan inte hålla på år efter år och dividera om vilken form av premiering eller uppmuntran som är den bästa. Det vet man ju till syvende og sidst inte på förhand, utan det är angeläget att fatta ett beslut snarast möjligt. Eljest riskerar man att folk som kanske hade tänkt sätta i gång med ett målsparande för bostadsändamål väntar med detta för att inte gå miste om de förmåner som i framtiden kan komma att beslutas.

Departementschefen slutar sitt interpellationssvar med orden: »I den mån anledning visar sig föreligga att från statens sida vidtaga åtgärder för att stimulera bostadssparande är jag beredd att medverka här till.» Skulle nu så illa åtbära, att vårt förslag till skattepremierat bostadssparande kommer att avslås av riksdagen, är därmed icke den frågan ur världen. Jag utgår ifrån att departementschefen kommer att vid sitt framtida ställningstagande pröva problemet om stimulerande av bostadssparande från alla synpunkter och därvid känna sig helt obunden att även pröva huruvida ett skattepremierande av bostadssparande kan vara en framkomlig väg.

Till sist, herr talman, jag är ledsen att säga det, men jag undrar om inte departementschefen litet missuppfattade den fråga jag ställde nyss. Den gällde inte hans syn på möjligheten på lång sikt att komma fram till ett ökat bostadsbyggande genom ett ökat sparande. Där är vi nog ganska överens, såvitt jag förstår. Problemet gäller att med de utgångspunkter i fråga om finansierandet av olika kapitalkrävande projekt här i landet, vilka finansminis-

Svar på interpellation ang. nysparande för bostäder och bostadssparande i allmänhet

tern angav i remissdebatten, under den tid som är kvar på nuvarande budgetår klara dels minimiprogrammet i fråga om bostadsbyggande och dels vad man antyder skulle kunna åstadkommas därutöver. Det är det finansieringsproblemet, som jag närmast var intresserad att höra något om.

Herr GUSTAFSSON i Skellefteå (fp):

Herr talman! Bostadspolitiska utredningen har ju åberopats i såväl socialministerns svar som i herr Wedéns inlägg. Det kan därför vara rimligt, att jag knyter ett par reflexioner till den förda debatten.

I direktiven till utredningen angavs, att utredningen skulle undersöka möjligheten att få till stånd ett ökat bostadssparande, men det var väl närmast i samband med långivningen, alltså ett ökat bostadssparande i form av snabbara amortering och i form av minskade subventioner. På den punkten har ju utredningen också kommit med ett förslag, även om den inte kunnat gå särskilt långt, när det gäller en snabbare amortering, eftersom det skulle medföra för stora hyresstegringar. Däremot fanns inte något i direktiven som sade, att utredningen skulle utreda frågan om ett bostadssparande före det att vederbörande tillträdde lägenheten. Jag ger emellertid socialministern rätt i att det inte fanns något som hindrade utredningen att göra detta — utom tidsnöd. Som socialministern säkert är medveten om, gällde det ju att snabbt få fram utredningen. Det var därför omöjligt för denna att göra en mera grundlig undersökning av denna fråga. Det blev därför endast ett allmänt hållet positivt uttalande från utredningens sida. Utredningen sade därvid, att betydelsen av ett sådant målsparande icke får överdrivas, och det håller jag med om. Man skall naturligtvis inte göra gällande, att man kan lösa bostadsfrågan enbart med denna åtgärd. Men bostadsfrågan befinner sig nu i ett så prekärt

läge, att man får tillgripa en hel rad åtgärder, även om dessa var för sig inte är av avgörande betydelse.

Sedan säger utredningen, att statsmakterna inte bör uppdraga några fastare regler, när det gäller formerna för organiserandet av denna verksamhet. Jag har inte tolkat detta så, att statsmakterna inte skulle kunna göra något alls åt denna fråga, men det innebär, som också socialministern sade, att statsmakterna inte gärna bör säga åt kommunerna att så och så *skall* ni göra. Däremot tycker jag nog, att statsmakterna kan säga, att så här *kan* ni göra, d. v. s. — som herr Wedén sade — utarbeta någon sorts normalförslag eller mönster för hur verksamheten skulle läggas upp. Det tror jag skulle vara lämpligt ur flera synpunkter.

Sedan tror jag det är en sak till som statsmakterna bör göra och det är att intressera kommunerna för denna sak. Det råder nog på kommunalt håll en hel del tveksamhet på detta område och en del felaktiga föreställningar beträffande bostadssparandet. Man tror på många håll, att man liksom skall ställa åt sidan familjer med stort bostadsbehov, vilka icke har möjlighet att spara. Något sådant har ju aldrig varit meningen. Till och med i reservationen till utredningens betänkande heter det, att det inte är rimligt ifrågasätta, att ungdom, som inte har försörjningsbörda och som därför haft lättare att spara, skulle just genom ett dylikt sparande kunna skaffa sig företrädesrätt före en barnfamilj i en tävlan om bostad. Nej, det är riktigt och det har aldrig varit avsett från något håll, att det skulle gå till på det sättet. Vad man avsett är, att av bostadssökande, som befinner sig i ungefär samma situation, skall den som är villig att spara ha företräde och att villigheten att spara skall gå före anmälningstiden i bostadskön.

Jag tycker alltså dels att statsmakterna bör försöka intressera kommunerna för denna sak och få dem att

Svar på interpellation ang. tillämpningen av bestämmelserna om tertiärlån och tillägglån för flerfamiljshus

förstå, att man från statsmakternas sida är angelägen om att någonting göres, dels att det skulle vara önskvärt att man följde herr Wedéns rekommendation och uppgjorde någon sorts normalförslag till hur verksamheten skulle organiseras och på det sättet liksom talade om att detta är en väg, som ni kan tillämpa. Jag anser emellertid, att kommunerna och bostadsföretagen hör ha frihet att experimentera på detta område.

Herr WEDÉN (fp):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Sedan socialministern har sagt, att han inte anser att riksdagsbeslutet i våras behöves utgöra hinder för någon att dra upp mera konkreta riktlinjer för ett målsparande av den karaktär vi här diskuterar — ett besked som jag hälsar med tillfredsställelse — konstaterar jag, att det heller inte kan föreligga något hinder för socialministern att medverka till en närmare undersökning av detta, t. ex. i den form jag angav. Såsom här har omvitnats under debatten föreligger inte en sådan konkretisering. Observera, herr socialminister, att jag inte har gjort mig till tolk för den uppfattningen, att det bör förekomma något kommando. Vad frågan gäller är att konkretisera förslagen och att hjälpa alla dem, som i och för sig är intresserade av saken, och det kan ske på det sätt som jag angav.

Jag vill därför sluta, herr talman, med att än en gång i sakens intresse och på alla de skäl som har nämnts i debatten vädja till socialministern att föra saken vidare på detta sätt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6

Svar på interpellation ang. tillämpningen av bestämmelserna om tertiärlån och tillägglån för flerfamiljshus

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, som yttrade:

Herr talman! Herr Königson har till mig ställt frågan om jag anser det vara en riktig tillämpning av bestämmelserna om ränteeftergift, att för bostadsföretag, som har någon del av bottenlånet till lägre ränta än 3,5 procent, eftergiften beträffande övriga lån minskas så, att den samlade låneräntan blir 3,5 procent. Såsom skäl för sin fråga anför interpellanten bl. a. följande.

»Den 30 juni 1955 förordnade Kungl. Maj:t, med stöd av riksdagens beslut, om ändrad lydelse av 12 § kungörelsen den 30 juni 1948 om tertiärlån och tillägglån för flerfamiljshus, vilket innebär, att den s. k. räntegarantien höjes från 3 till 3,5 procent för hus färdigställda före 1951. Dessa nya bestämmelser tillämpar kungl. bostadsstyrelsen nu så att de, som lyckats erhålla lägre ränta än 3,5 procent å någon del av bottenlånet, får avdrag å vad som rätteligen skulle komma dem till del i räntesubvention å sådana lån, som löper med högre ränta än 3,5 procent. Avdraget motsvarar det belopp, som låntagaren anses tjäna å lån, som löper med lägre ränta, och innebär, att den samlade låneräntan för denne förs upp till 3,5 procent.»

Den av herr Königson åsyftade ändringen av bestämmelserna angående ränteeftergift lyder till den del den här är aktuell:

»Därest låntagaren för lån, lämnade mot säkerhet av in-teckningar med bättre förmånsrätt än den enligt 10 § första stycket ställda säkerheten, nödgas under något av de tio första åren efter lånens upptagande erlagga högre årlig ränta än, i fråga om byggnadsföretag som färdigställdes före den 1 januari 1951, tre och en halv procent för primärkredit och däremot svarande ränta för sekundärkredit, må det lånebeviljande organet tillerkänna låntagaren ersättning med belopp högst motsvarande

Svar på interpellation ang. tillämpningen av bestämmelserna om tertiärlån och tillägglån för flerfamiljshus

sålunda uppkomna ökade räntekostnader genom eftergift å vad han för ifrågavarande år har att erlægga såsom ränta och amortering å tertiärlånet.»

Syftet med ifrågavarande bestämmelser har varit att begränsa kapitalkostnaderna för de nämnda husen till vad som motsvarar en ränta av 3,5 procent på primärlån och 4 procent på sekundärlån. Bostadsstyrelsens tillämpning av bestämmelsen innebär, att i det fall lån löper med ränta, som understiger den sålunda »garanterade» räntesatsen, vid beräkning av eftergiftens storlek, avdrag göres motsvarande skillnaden mellan den »garanterade» räntan och den faktiska räntan. Innebörden härav är, att de sammanlagda ränteutgifter, som skall bestridas av låntagaren, kommer att motsvara den »garanterade» räntan av 3,5 procent på primärlån och 4 procent på sekundärlån.

Interpellanten anser, att bestämmelserna om ränteeftergift bör tolkas så, att något avdrag inte bör göras för det fall primär- eller sekundärlån eller del av sådant lån löper med en ränta, som understiger den »garanterade» räntan. De ränteutgifter låntagaren har att själv bestrida skulle i så fall komma att understiga vad som motsvarar 3,5 procent på primärlån och 4 procent på sekundärlån.

Bostadsstyrelsens tolkning finner jag vara i överensstämmelse med såväl bestämmelsernas ordalydelse som syftet med desamma. Avsikten har nämligen varit att begränsa låntagarnas räntekostnader till vad som motsvarar den »garanterade» räntan på primär- resp. sekundärlån.

Vidare anförde:

Herr KÖNIGSON (fp):

Herr talman! Jag vill först till socialministern framföra mitt tack för svaret på interpellationen, men jag vill sam-

tidigt säga, att jag givetvis inte är nöjd med svaret.

Socialministern säger, att han finner bostadsstyrelsens tolkning vara i överensstämmelse med såväl bestämmelsernas ordalydelse som syftet med desamma. När det gäller den första delen — tolkningen av bestämmelsernas ordalydelse — får jag säga, att socialministern har gått betydligt längre än bostadsstyrelsen gör. Bostadsstyrelsen har nämligen svarat, att bestämmelsernas ordalydelse inte ger någon direkt vägledning för hur man skall förfara, men bostadsstyrelsen har förfarit på det sätt som den anser vara mest förnuftigt.

Sedan vill jag säga, att räkenskaperna i den bostadsrättsförening som jag har anført som ett belysande exempel skötts i huvudsak av HSB:s riksorganisation, och där borde ju finnas människor som kan läsa bestämmelserna på rätt sätt och förstå vad de syftar på. I de ekonomiska beräkningarna för denna förening har man emellertid utgått ifrån, att man skulle få full räntesubvention trots att man haft lägre ränta än 3,5 procent på en del av bottenlånet.

Det som har fört detta bostadsföretag och förmodligen också andra i en besvärlig situation är just tolkningssvårigheterna, som i det av mig nämnda fallet har lett till att bostadsrättsföreningen har måst ta ut ett ganska stort belopp retroaktivt av medlemmarna, därför att man inte kunnat tolka dessa bestämmelser rätt. Jag tror alltså, att det inte ligger så enkelt till som socialministern säger, att detta förfarande står i överensstämmelse med bestämmelsernas ordalydelse.

Jag vill sedan gå över till en annan sak som jag, trots att dessa ekonomiska svårigheter blir rätt betungande för en del av bostadsrättsinnehavarna, anser vara av ännu större betydelse, nämligen frågan om vad syftet är med bestämmelserna om ränteeftergift.

Socialministern säger nu, att syftet

Svar på interpellation ang. tillämpningen av bestämmelserna om tertiärlån och tillägglån för flerfamiljshus

med dessa bestämmelser är att kapitalkostnaderna för de nämnda husen skall motsvara en ränta av 3,5 procent på primärlån och 4 procent på sekundärlån. Det kan låta rätt bestickande, men såsom jag har uppfattat saken är syftet med denna bestämmelse att skydda dem som behöver betala högre ränta och inte att föra ned bostadsföretag, som haft en skicklig ledning och lyckats få lägre ränta, i samma läge som andra, vilka inte haft denna skickliga ledning. Jag tror det är en farlig tendens. Socialministerns svar innebär helt enkelt en uppmaning till dessa föreningar att inte bry sig om att skaffa sig en skicklig ledning, som kan skaffa föreningen ekonomiska förmåner, eftersom regeringen skall se till att dessa förmåner elimineras, varigenom dessa föreningar kommer i samma läge som andra föreningar, vilka inte har denna skickliga ledning. Det innebär en farlig tendens att säga till människorna: ni skall inte försöka vara skötsamma, ni skall inte försöka skaffa er en god ställning, ty vi skall se till att ni kommer i samma läge som andra som inte varit lika förutseende!

Jag tror det är farligt att säga detta till människorna. Det är faktiskt det man gör, när man säger att de föreningar, som haft en skicklig ledning och skaffat sig lägre ränta, skall komma i samma läge som föreningar, som inte haft en lika skicklig ledning.

Jag kan inte vara nöjd med svaret. Jag tror det hade varit lyckligt om socialministern velat säga ifrån, att bostadsstyrelsens tolkning i detta avseende varken är den riktiga eller den lämpliga.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Även om herr Königson har en stark längtan efter att få medhåll, när han gör ett påstående här, kan jag inte gå honom till mötes. Herr Königson måste sätta sig in i att denna

ränteeftergift är så värdefull för hela vårt bostadsbyggande, att man inte på något sätt kan schackra med den. Denna ränteeftergift innebär ju, att man från statens sida har sagt, att man under ifrågavarande tid inte skall få högre räntekostnader än efter 3,5 eller 4 procent.

Det har inte att göra med någon speciell skicklighet, om en bostadsrättsförening lyckats få ett bottenlån på 3,1 procent. Om det är en förening ansluten till HSB misstänker jag, att HSB:s riksledning har varit inkopplad när det gäller att placera lånet. Herr Königson vet nog, att när det gäller att placera bottenlån får man godta den gällande räntan. Bostadsrättsföreningarna kan inte få några speciella förmåner, utan det är uteslutande läget på penningmarknaden, som bestämmer vad räntan blir. Även den bostadsrättsförening, som nu får en liten minskning av sin räntesubvention, har ändå en favör i och med tryggheten, att även om räntenivån höjs mycket starkt, stiger inte räntan på bottenlånen över 3,5 procent, och det är det väsentliga i detta sammanhang. Att blanda in uttalanden om att vi därmed skulle säga till alla, som sköter sig skickligt, att ni skall inte anstränga er, ty vi kommer att se till att alla får det lika, är, tycker jag, ett ovidkommande resonemang i detta sammanhang.

Herr KÖNIGSON (fp):

Herr talman! Det betyder så litet, om socialministern anser det ovidkommande eller ej, ty resultatet blir ju i realiteten att den förening, som sitter med ett bundet bottenlån till 3,1 procents ränta, finner att den inte kommer i bättre ställning än de föreningar, som har sina bottenlån till 3,5 procent eller högre ränta.

Sedan kan vi diskutera detta hur mycket som helst, men de ganska enkla människor, som finns bland bostadsrättshavarna i den förening jag om-

Svar på interpellation ang. tillämpningen av bestämmelserna om tertiärlån och tillägglån för flerfamiljshus

nämnt, känner det som en allvarlig och svår ekonomisk belastning att behöva betala en månadshyra extra.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition, nr 196, angående ytterligare understöd till båttrafiken i Stockholms skärgård.

§ 8

Föredrogs var för sig och remitterades till bevillningsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna:

nr 830, av herr *Hjalmarson m. fl.*,

nr 831, av herrar *Gustafsson* i Stockholm och *Lundqvist*,

nr 832, av herr *Ohlin m. fl.*,

nr 833, av herrar *Edström* och *Kollberg*, samt

nr 834, av herr *Kollberg m. fl.*

§ 9

Till bordläggning anmäldes

statsutskottets utlåtanden:

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organiserande av en svensk FN-styrka, och

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående visst lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminärskatt jämte i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med begäran om riksdagens samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ all-

männa ransoneringslagen skola träda i tillämpning; samt

tredje lagutskottets utlåtande nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattenlagen m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 10

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposition nr 199, med begäran om riksdagens samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning, tillställts kammaren.

Denna proposition hänvisades omedelbart till behandling av lagutskott.

§ 11

Justerades protokollsutdrag.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren nu kl. 16.22 att ajournera sammanträdet till kl. 20.00, då ett brådskande ärende väntades föreligga till bordläggning.

§ 12

Då kammaren åter sammanträdde kl. 20.00 anmäldes till bordläggning andra lagutskottets utlåtande nr 46 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med begäran om riksdagens samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 20.01.

In fidem
Gunnar Britth

Onsdagen den 14 november

Kl. 10.00

§ 1

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att Fr. Eva Karlsson, Kopparmölleg. 15 C, Hälsingborg, på grund av övre luftvägsinfektion är t. v. förhindrad att delta i riksdagens arbete.

Intygas:

Råå den 12/11 56

A. Dalin

Leg. läk.

Kammaren beviljade fröken Karlsson ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 12 innevarande november tills vidare.

§ 2

Organiserande av en svensk FN-styrka

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organiserande av en svensk FN-styrka.

På förslag av herr talmannen biföll kammaren till en början utskottets hemställan, att detta ärende måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Sedan utskottets hemställan i övrigt föredragits lämnades ordet på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet TORSTEN NILSSON, som yttrade:

Herr talman! Svenska folket har i likhet med vad som varit fallet med människor i andra delar av världen under senare år med en viss förtröstan följt de tecken på en begynnande internationell avspänning, som man trott sig skymta. Många hoppades, att vi stod på

tröskeln till en period med bättre förståelse mellan folken. Händelserna i Ungern och Mellersta Östern har brutalt återkallat oss till en bitter verklighet. Oavsett hur den närmaste utvecklingen kommer att gestalta sig måste vi räkna med att ett långt och mödosamt arbete ligger framför oss, innan tilltron till samarbetet på det internationella fältet har återställts.

Vi har i dag att ta ställning till en fråga som an knyter till händelserna i Mellersta Östern. Den vapenvila, som FN lyckades åvägabrinda mellan å ena sidan Israel och å andra sidan dess arabiska grannar, har upprepade gånger varit utsatt för kränkningar från båda sidor. Under årens lopp har den visat sig vila på bräcklig grund, och för fjorton dagar sedan tillspetsades läget på ett drastiskt sätt. Den därpå följande händelseutvecklingen fick ett nästan rasande förlopp. Jag nöjer mig med att hänvisa till FN:s generalförsamlings beslut den 2, 4, 5 och 7 november och generalsekretärens åtgärder i anledning därav. Besluten aktualiserade även frågan om svensk trupps deltagande i en internationell styrka för fredens återställande.

Generalsekretärens rapport, som godkänts av generalförsamlingen, innehåller flera betydelsefulla synpunkter beträffande FN-styrkans karaktär och uppgifter.

Som en grundläggande princip framhålls, att styrkan skall rekryteras från andra medlemsstater än dem som är ständiga medlemmar av säkerhetsrådet. Avsikten är, att den skall vara av tillfällig natur. Längden av dess uppdrag bestämmes av det behov, som den nuvarande konflikten framkallar. Det finns icke någon avsikt att påverka den

militära balansen i den föreliggande konflikten och därigenom den politiska balans, som inverkar på bemödandena att bilägga konflikten. Truppen begränsas i sina handlingar på så sätt, att medgivande av berörda parter erfordras enligt allmänt erkänd internationell rätt. FN kan icke begära att styrkan förlägges eller opererar inom något lands territorium utan samtycke av detta lands regering. Det är alltså icke fråga om en tvångsaktion gentemot någon medlemsstat. Det föreligger, framhålles i rapporten, en uppenbar skillnad mellan å ena sidan upprättandet av en styrka i avsikt att *övervaka* ett upphörande av fientligheter jämte ett tillbakadragande av stridskrafter och å andra sidan upprättandet av en sådan styrka i avsikt att *genomdriva* ett tillbakadragande av stridskrafter. Härav följer att truppen, ehuru till sin natur att jämsätta med ett militärt förband, icke är en styrka med militära syften.

Sammanfattningsvis anges i rapporten, att FN-styrkans uppgift skall vara att när »eld upphör» inträtt bege sig till egyptiskt område med egyptiska regeringens samtycke. Den skall bistå med att upprätthålla lugn under och efter tillbakadragandet av icke-egyptiska trupper samt tillse att övriga bestämmelser i resolutionen av den 2 november 1956 efterföljes. Truppen skall vara *mer* än en observationskår, men den skall ej ha militära uppgifter utöver dem som är nödvändiga för att trygga fredliga förhållanden, allt under förutsättning att parterna i konflikten vidtager alla erforderliga åtgärder för att efterleva generalförsamlingens rekommendationer. Med denna utgångspunkt kan styrkans verksamhet förmodas omfatta ett område, på ett ungefär sträckande sig från Suezkanalen till demarkationslinjer, som fastställts i vapenstillståndsavtalet mellan Egypten och Israel.

I sitt svar till generalsekretären framförde regeringen, såsom framgår

Organiserande av en svensk FN-styrka
av propositionen, vissa synpunkter på FN-truppens karaktär och uppgifter såsom villkor för svenskt deltagande. Innehållet i generalsekretärens rapport tillgodoser dessa synpunkter.

Numera har alla i striderna inblandade parter accepterat att en FN-styrka stationeras i Mellersta Östern. Ett tjugotal länder har erbjudit sig att delta.

Några definitiva uppgifter om den önskade storleken av truppen och dess organisation föreligger ännu icke. Vissa uttalanden i generalsekretärens rapport är dock av betydelse. Det angives att den allmänna erfarenheten tyder på att det är önskvärt, att stater som deltagar skall tillhandahålla självförsörjande enheter för att undvika tidsspilan och minskad effektivitet. Detta senare är dock oundvikligt, då nya enheter uppsättes genom sammanslagning av mindre grupper av olika nationalitet.

Vad angår vårt eget land har överbefälhavaren erhållit i uppdrag att låta organisera en svensk FN-styrka. I anslutning till riktlinjerna i generalsekretärens rapport har styrkan bestämts till en reducerad bataljon. Överbefälhavaren har sedermera fastställt en av chefen för armén uppgjord plan för organisationen av styrkan.

Angeläget är att truppen kan komma på plats så snart som möjligt. Vid organiserandet av den svenska styrkan försöker man också efterkomma denna önskan. Såvitt nu kan bedömas kan den vara färdig för avtransport i senare delen av nästa vecka. En mindre förtrupp kan dock resa i slutet av innevarande vecka.

Att truppen icke kan vara färdigorganiserad på kortare tid beror på flera omständigheter. Här i Sverige har vi som bekant inga stående styrkor, som omedelbart kan sättas in. Den svenska styrkan skall rekryteras på frivillig väg. Utväljandet av lämpligt folk tar sin tid. När de utvalda kan hinna inställa sig skall de utrustas och erhålla en kortare kompletterande utbildning. Att

Lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt

Danmark och Norge är färdiga att sända trupp tidigare än vi beror på att där finns stående, färdigorganiserade styrkor, som omedelbart kan användas för ändamålet.

Med herr talmannens tillstånd ber jag att i anslutning här till få begagna tillfället att ge mitt erkännande åt det sätt, på vilket den hittillsvarande chefen för den svenska FN-truppen har skött sin uppgift. Han hade också tidigare gjort sig känd för militär duglighet. Om hans lämplighet ur rent militära synpunkter som chef för FN-bataljonen har det därför icke rätt delade meningar.

Den diskussion om hans namn som uppkommit gäller heller icke detta. Den hänför sig till huruvida det kunde anses klokt att han med hänsyn till sina politiska engagemang i yngre dar borde fungera på denna utsatta post. I detta läge och för att undvika ytterligare diskussioner och eventuella reaktioner från den ena krigförande partens sida har han föredragit att efter samtal med mig anhålla att bli befriad från uppdraget.

Själv anser jag hans hållning välbetänkt med hänsyn till vikten att undvika vidare meningsutbyten. Jag har under sådana förhållanden ingen anledning, herr talman, att här i riksdagen beröra denna fråga ytterligare.

Överläggningar har också ägt rum angående ett visst samarbete mellan de nordiska staterna på detta område. Därvid enades man om att vart och ett av länderna skulle utse en förbindelseofficer till FN-kommandots huvudkvarter. Dessa officerare skall verka för nordisk samordning på de områden, där detta är praktiskt genomförbart. Bl. a. skall de gemensamt organisera förbindelserna mellan FN-kommandots försörjningsbas i Neapel och hemländerna.

Herr talman! Vi är väl medvetna om att de uppgifter denna internationella fredsstyrka kan ställas inför kan bli både mångskiftande och svår bemästrade. Men aktionen stödes av en världs-

omspännande opinion, och den ligger helt i linje med FN:s fredssträvanden. När vi lämnar vårt bidrag är det i medvetandet om att därest vi önskar, att en världsorganisation skall lösa de uppgifter den ställes inför, så måste vi inte bara med ord utan även i handling göra det möjligt för organisationen att fungera.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 3

Lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående visst lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 189 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 19 oktober 1956, föreslagit riksdagen att dels besluta att genom fullmäktiges i riksgäldskontoret försorg skulle utfärdas skattepremieobligationer och anordnas vinstutlottning i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat dels ock å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1956/57 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 9 000 000 kronor till Anordnande av vinstutlottning m. m. i samband med återbetalningen av överskjutande preliminär skatt.

Propositionen innebar i huvudsak, att enär statens utbetalningar vore särskilt stora mot slutet av året, vilket bl. a. sammanhängde med att återbetalningarna av överskjutande preliminär skatt i huvudsak verkställdes då, för att åvägsbringa en utjämning sådana skattskyldiga, som ägde återfå överskjutande preliminär skatt, skulle beredas till-

Lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt

fälle att i samband med återbetalningen av sådan skatt förvärva för ändamålet särskilt utfärdade premieobligationer, kallade skattepremieobligationer, vilka efter vinstdragning i april 1957 skulle inlösas med början den 10 maj 1957.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Danmans* (I: 629) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Boija* och *Carlsson* i Tibro (II: 826), i vilka hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ragnar Bergh* och *Eskilsson* (I: 632) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Edström* och *Dickson* (II: 835), i vilka hemställts att riksdagen måtte dels avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 189 och dels antaga i motionerna framlagt förslag till ändring av uppbördsförordningen.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 629 och II: 826 samt I: 632 och II: 835, sistnämnda bägge motioner såvitt här vore i fråga,

1. besluta att genom fullmäktiges i riksgäldskontoret försorg skulle utfärdas skattepremieobligationer och anordnas vinstutlottning i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 19 oktober 1956 förordats;

2. till Anordnande av vinstutlottning m. m. i samband med återbetalningen av överskjutande preliminär skatt å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1956/57 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 9 000 000 kronor;

B. att motionerna I: 632 och II: 835, såvitt de avsåge ändring av uppbördsförordningen, icke måtte av riksdagen bifallas.

Utskottet hemställde, att förevarande ärende måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Axel Andersson* och *Aastrup*, fröken *Elmén* samt herrar *Nihlfors*, *Löfroth* och *Nelander*, vilka ansett att utskottet bort hemställa

A. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 629 och II: 826 samt I: 632 och II: 835, sistnämnda bägge motioner såvitt här vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

B. att motionerna I: 632 och II: 835, såvitt de avsåge ändring av uppbördsförordningen, icke måtte av riksdagen bifallas;

2) av fröken *Andersson* samt herrar *Skoglund* i Doverstorp och *Hjalmarson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa

A. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 629 och II: 826 samt I: 632 och II: 835, sistnämnda bägge motioner såvitt här vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande proposition;

B. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 632 och II: 835, såvitt här vore i fråga, för sin del antaga ett i reservationen intaget förslag till förordning angående ändring av 69 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272), innehållande bl. a. följande bestämmelse:

Därest skattskyldig, för vilken den slutliga skatten överstiger den preliminära, låter det belopp, som enligt debetsedel å slutlig skatt tillkommer honom, innestå till den 15 juni året efter det debitering skett, äger han erhålla ränta med 3,5 % å det innestående beloppet, avrundat till närmast lägre hundratal kronor.

Därest sålunda innestående belopp jämte ränta icke uttagits av den skattskyldige senast den 15 juli, skall beloppet för den skattskyldiges räkning överföras å sparkonto hos bank som den skattskyldige angivit eller som eljest bedömes vara den för den skattskyldige lämpligaste.

Lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt

På förslag av herr talmannen biföll kammaren till en början utskottets hemställan om ärendets företagande till avgörande efter endast en bordläggning.

Efter föredragning av utskottets hemställan i övrigt anförde:

Herr **NELANDER** (fp):

Herr talman! Alla är helt visst ense om nödvändigheten att få en jämnare fördelning över budgetåret av statens utbetalningar och därmed uppnå ett minskat behov av upplåning i riksbanken. De försagna skattepremieobligationerna torde emellertid endast i blygsam omfattning och helt provisoriskt bidra till detta. Hur pass begärliga dessa obligationer blir vet man naturligtvis inte; en gallupundersökning genom SIFO har visat att sex av tio tillfrågade stockholmare hellre vill ha ut sina inestående skattepengar än spela på lotteri. Det kan de också få, men därmed vinnes inte det resultat man äsyftat.

Rent principiellt finns det åtskilligt att invända mot lotteriförfarande i detta fall. Möjlighet att delta i lotteriet föreligger ju endast för en viss grupp av medborgare, nämligen de som lyckats få ett överskott på sina skattebetalningar. Genom de relativt stora vinstchanserna kan man kanske riskera en återförsäljning av skatteobligationer till överpris, vilket onekligen skulle vara en tråkig företeelse. Vad som emellertid främst talar emot förslaget är, att det samma torde medverka till att de ansträngningar, som gjorts för att öka det enskilda frivilliga sparandet på längre sikt, kommer att få minskad effekt, och det är inte bara önskvärt utan i hög grad nödvändigt, att ett sådant sparande stimuleras.

Ett bra medel att suga upp köpkraftsöverskottet hos den breda allmänheten har varit de vanliga premieobligationerna, vilka som regel har åstadkommit ett mera långsiktigt sparande. Det försämrade kursläget för dessa har också

avhjälpits genom de av riksgäldsfullmäktige vidtagna åtgärderna. Om nu — såsom man kan befara — allmänhetens intresse för denna goda sparform skulle minskas genom skatteobligationerna, har man för en liten och tillfällig förmån för staten åstadkommit beklagliga skadeverkningar på det långfristiga sparandet. Man har härvidlag anledning att efterlysa riksgäldsfullmäktiges syn på detta viktiga spörsmål.

Fråga är väl för övrigt, om det är staten värdigt att när det gäller skattepengar använda sig av spel i denna form. Förslaget har även forcerats fram, så att en mera allsidig belysning därav inte kunnat ske. Det kan finnas tillfällen, då en sådan forcering av ett ärendes behandling är nödvändig och försvarbar — dagens föredragningslista ger ett par exempel härpå — men detta kan knappast sägas om det föreliggande förslaget.

Herr talman! Med det anförda ber jag sålunda att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Axel Andersson m. fl., vilken innebär avslag på propositionen.

Häri instämde herrar *Carlsson* i Tibro (fp) och *Boija* (fp).

Herr förste vice talmannen **SKOGLUND** (h):

Herr talman! Själva målsättningen för finansministerns förslag, att man skulle försöka få de skattebetalare, som får pengar tillbaka, låta dessa inestå till ett nytt år, tror jag inte någon av oss har något emot. Vi förstår, vad syftet i detta fall är. Gentemot det föreliggande förslagets utformning, då finansministern vill starta ett nytt lotteri, tror jag emellertid att man kan anmäla allvarliga betänkligheter. Vi är på högerhåll av den uppfattningen — det framgår också av motionerna — att man framför allt bör syfta till att överföra dessa pengar på ett sådant sätt att de kan komma att utgöra början till ett mera långvarigt frivilligt sparande, något

Lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt

som måste vara i hög grad angeläget. Vi tror inte heller, att försöket att få skattebetalarna låta för mycket obetalade pengar kvarstå över årsskiftet bör betraktas som en engångsföreteelse, utan man bör försöka finna en uppsparingsform, som kan stå kvar över ett flertal år.

Vi befarar, att finansministerns förslag om ett engångslotteri kommer att allvarligt skada ett annat upplånings-sätt, som staten använder, nämligen premieobligationslånen, vilka — det har vi nog på alla håll varit överens om — vi kanske kommer att i olika situationer behöva utnyttja och alltså inte skall motverka genom nya påfund. Nu har också sparbankerna blivit gripna av lotteritanken och kommer, om de får sin vilja fram, med ett liknande förslag. Jag undrar, om detta kan vara någon lycklig utveckling. Under sådana förhållanden blir det ganska mycket i den stilen, om vi skall följa finansministern. Detta gör att jag för min del inte anser mig kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag.

Motioner har väckts av högerledamöterna herrar Ragnar Bergh och Eskilsson i första kammaren samt herrar Edström och Dickson i andra kammaren, vilka går ut på att vi i stället skulle gynna dem, som låter sin skatteåterbäring stå kvar till den 15 juni påföljande år, med en räntegottgörelse av 3,5 procent på deras pengar. Vi har emellertid inom högern också tänkt oss en fortsättning: pengarna skall betalas ut över en bankräkning, och den vägen kan man kanske påverka medborgarna att låta dem stå kvar som en grundfond till ett mera långvarigt sparande. Under sådana förhållanden, herr talman, kommer jag här att yrka bifall till den av fröken Andersson m. fl. avgivna reservationen till statsutskottets utlåtande, vilken innebär avslag på Kungl. Maj:ts proposition och bifall till de yrkanden, som är framställda i de nämnda motionerna.

Herr talman! Det finns också en annan sak, som jag skulle vilja resonera om med finansministern. Det förefaller mig som om finansministern måste försöka tänka om i fråga om sitt sätt att avlämna propositioner. Jag kan förstå att sådana ärenden som det vi för några minuter sedan behandlade, nämligen om FN-styrkan till Egypten, inte tål något dröjsmål, och i sådana fall får väl kammaren finna sig i att förslagen inlämnas på det sätt som skett och tas upp till behandling efter en enda bordläggning. Jag kan också förstå att ett sådant förslag som propositionen om höjningen av spritskatten måste behandlas snabbt. Men jag reagerar absolut emot att finansministern försöker införa en sådan ordning att vi till varje söndagsdygn skall få propositioner som måste behandlas utan nödig förberedelse.

Den proposition, som här föreligger, kom för all del något tidigare, men man blev dock utsatt för en väldig press vid behandlingen av densamma. Propositionen remitterades den 31 oktober från kamrarna till statsutskottet, och motionstiden utgick — under förutsättning att kamrarna sammanträdde — lördagen den 10 november. Normalt skulle emellertid kamrarna inte ha haft något sammanträde förrän påföljande tisdag, varför motionstiden i realiteten skulle ha utsträckts till dess. Nu förkortades motionstiden genom att det utlystes ett särskilt sammanträde med kamrarna på lördagen. En halv timme efter plenum sammanträdde den avdelning inom statsutskottet som hade att behandla ärendet. Då var motionerna ännu inte tryckta, och kamrarnas ledamöter vet också hur svårt det är att en lördagseftermiddag samla dem som skall delta i behandlingen av en sådan här fråga. Även i fortsättningen måste det ske en stark forcering. Statsutskottet in pleno måste sammanträda på måndagen, och man fick ringa upp ledamöterna för att få med så många

Lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt

som möjligt på sammanträdet. Det skedde alltså en verklig snabbhandling av ärendet. Under utskottshandläggningen framgick, att man inte hade haft tid att höra t. ex. riksgäldsfullmäktige — finansministern förefaller inte heller ha haft behov därav — eller att konsultera andra institutioner som borde haft värdefulla synpunkter att anföra.

Jag har inte kunnat underlåta att i detta sammanhang ta upp denna sak, och jag vill till finansministern framföra en bestämd önskan om att han en annan gång måtte förbereda det hela på ett sådant sätt att proposition vilken måste vara behandlad till viss tidpunkt kan avlämnas så tidigt att statsutskottet inte behöver forcera behandlingen så som nu skett. Något sådant vill vi inte gärna vara med om ett flertal gånger.

Herr talman! Jag ber alltså att få yrka bifall till reservationen av fröken Andersson m. fl.

Herr ANDERSSON i Mölndal (s):

Herr talman! Såsom de båda föregående talarna konstaterat råder det inte några delade meningar rörande själva målsättningen utan bara beträffande medlen eller vägarna för att åvägabrunga en bättre balans mellan inkomster och utgifter för staten under ett kalenderår. Från folkpartiets sida har man nöjt sig med att enbart yrka avslag på propositionen och utskottets förslag utan att framlägga något annat förslag om hur den målsättning, varom det råder enighet, skall kunna förverkligas i det aktuella läget. Högern har däremot i motioner föreslagit den vägen, att det utbetalas en ränta på 3,5 procent till de skattebetalare som låte sina pengar stå inne till den 15 juni nästföljande år. Det måste erkännas att detta förslag är av ett visst värde, men riksdagen har dock redan under våren prövat förslaget och på hemställan av bevillningsutskottet avslagit detsamma. Bevillningsutskottet ansåg att den föreslagna ordningen skulle medföra mycket administrativt

arbete och dessutom knappast åstadkomma önskad effekt; man trodde inte att den föreslagna räntan var av sådan höjd, att skattebetalarna skulle avstå från att ta ut sina för mycket inbetalade skattemedel.

En undersökning av hur de för mycket inbetalade skattemedlen fördelar sig visar, att medelbeloppet per skattskyldig är 240 kronor. Om man räknar med en räntesats av 3,5 procent, skulle räntan på detta medelbelopp för år utgöra 8:40 eller 3:60 mer än vid vanlig räntesats. Jag undrar om man inte ställer litet för stora förhoppningar på skattebetalarna, därest man tror att dessa skulle låta 240 kronor innestå för att därigenom få 3:60 mer i ränta. För min del tror jag att man inte skulle uppnå den önskade effekten. Skattebetalarna skulle säkerligen i allmänhet ta ut sina för mycket inbetalade skattemedel. Däremot skulle den av statsrådet föreslagna ordningen med ett skatteloteri, där den skattskyldige kan räkna med relativt stora vinstchanser och med en högsta vinst på 300 000 kronor, te sig mycket mer lockande. Därför har utskottet för sin del ansett, att det finns skäl att göra ett försök på detta område, men utskottet betraktar åtgärden som ett försök och anser att utfallet av detsamma bör bestämmas, huruvida man även i framtiden bör använda den metod, som här är föreslagen.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen SKOGLUND (h):

Herr talman! Herr Andersson i Mölndal började med att framhålla, att det ärende, som innefattas i de av mig nämnda motionerna, redan har behandlats i våras. Han ansåg att man under sådana förhållanden var förhindrad att nu på nytt, vid samma års riksdag, ta upp spörsmålet. Jag tror detta betraktelsesätt är felaktigt. Frågan har vid höstriksdagen kommit upp under helt

Samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning

nya förhållanden och motionerna väckts under en ny motionstid. Kamrarna har också mottagit motionerna utan invändning. Herr talmannen lär därför utan betänklighet ställa motionernas yrkande under proposition.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till vad utskottet hemställt; 2:o bifall till den av herr Axel Andersson m. fl. avgivna reservationen; samt 3:o bifall till den reservation, som avgivits av fröken Andersson m. fl.; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nelander begärde likväl votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapropositionen åskade likväl herr förste vice talmannen Skoglund votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 180 antager det förslag, som innefattas i den av herr Axel Andersson m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit den reservation, som avgivits av fröken Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående

omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 64 ja och 61 nej, varjämte 58 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraproposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställen i utskottets utlåtande nr 180, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen av herr Axel Andersson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nelander begärde likväl rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 117 ja och 46 nej, varjämte 24 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

§ 4

Samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 46, i anledning av Kungl.

Samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning

Maj:ts proposition med begäran om riksdagens samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning.

På förslag av herr talmannen biföll kammaren till en början utskottets hemställan, att detta utlåtande måtte företagas till avgörande efter endast en bordläggning.

Sedan utskottets hemställan i övrigt föredragits, yttrade:

Herr STAXÅNG (h):

Herr talman! Mot att Kungl. Maj:t får den fullmakt, som här begäres, att om så blir erforderligt, sätta de bestämmelser som finns i allmänna förfogande- och ransoneringslagarna i tillämpning, har jag givetvis ingenting att erinra. Att under nuvarande förhållanden åtgärder i god tid vidtas för att minska åtgången av bränsle och drivmedel är naturligtvis klokt. Bestämmelser som utfärdas i god tid kan ofta tillämpas smidigare och riktigare än om man kommer sent med restriktionerna. Inte heller emot den begränsning av biltrafiken, särskilt under söndagarna, som kanske åsyftas som en första åtgärd, har jag något att erinra. Jag förutsätter att vederbörlig hänsyn kommer att tas till vissa nödvändiga körningar med privatbilar; jag tänker på sjukresor och dylikt. Det är dock beträffande vissa andra resor som jag här skulle vilja rikta en vädjan till Kungl. Maj:t. Det gäller resa med privatbil till söndagarnas gudstjänster i församlingskyrkorna. Jag skall inte i något längre anförande motivera denna begäran utan bara helt kort enträget vädja till Kungl. Maj:t att, när dessa bestämmelser utfärdas, lättnader ges för resa till församlingens gudstjänst på söndagen.

I detta anförande instämde herrar

Stiernstedt (h), Hoppe (s), Rubbestad (bf) och Nilsson i Bästekille (h), fru Boman (h) samt herr förste vice talmannen Skoglund (h).

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Jag är säker på att herr Staxängs synpunkt väcker allmän sympati och ytterligare kommer att understrykas under den följande diskussionen. Själv begärde jag ordet endast för att rikta en fråga till handelsministern. Nödvändigheten av åtgärder av nu ifrågasatt art i en situation, där den väntade minskningen i tillgången på olja av olika slag kanske blir begränsad till en relativt kort tid, måste ju bedömas med tanke på lagerställningen. Det är klart att vi här i landet bör ha så stora lager som möjligt av oljor med tanke på dessas utomordentliga betydelse för folkförsörjningen. Detta är också väsentligt av militära beredskapsskäl. Sedan ganska länge har man nog varit överens om att lager av dessa vitala förnödenheter i Sverige borde ökas. Det har i den offentliga debatten och även här i kammaren under de senaste sju, åtta åren ifrågasatts åtgärder i avsikt att öka lagringsmöjligheterna och därmed också lagren av oljor.

Nu bedömer regeringen situationen så, att lagren för närvarande inte är så stora att man vågar ta större risker, utan omedelbart måste skrida till en konsumtionsbegränsning. Det är klart att detta framkallar frågan: Har regeringen gjort allt som göras kan för att öka lagringsmöjligheterna och lagren av oljor? Jag vet att lagren har vuxit ganska väsentligt under låt mig säga de senaste sju, åtta åren, och vi har ju fått en lagstiftning som avser att öka de lager som finns i landet. Det hindrar emellertid inte att man i ett läge som detta måste efterlysa en redogörelse från regeringens sida beträffande de åtgärder, som regeringen har vidtagit, och en

Samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning

redogörelse som utvisar huruvida regeringen anser, att allt har gjorts som göras kan, eller om regeringen har några planer på att öka lagringsmöjligheterna och lagren.

Jag efterlyser alltså från handelsministerns sida en redogörelse för behandlingen av frågan om lagringsmöjligheterna och lagrens ökning. Jag gör det inte i någon kontroversiell anda, utan jag gör det därför att jag anser det vara nödvändigt att kammaren — antingen i dag eller, om handelsministern säger att det inte går för sig, i en mycket nära framtid — får en sådan relativt uttömmande redogörelse för hur regeringen har handlagt denna utomordentligt viktiga fråga.

Herr **AHLBERG** (h):

Herr talman! Genom den redogörelse som statsrådet Lange lämnade i radio i går kväll är vi underrättade om vari de nu aktuella inskränkningarna i stort sett kommer att bestå. För eldningsoljan skulle kvantiteten reduceras med cirka 20 procent, och denna reduktion skulle medföra att temperaturen i bostäderna i stort sett skulle bli 4 grader lägre än man hittills varit van vid. När det är nödvändigt med liknande åtgärder tror jag väl att folk i allmänhet finner sig till rätta med sådan inskränkning, även om bekvämligheten blir lidande. Detta gäller generellt, men det är vissa grupper av människor, för vilka en så stark nedsättning av rumstemperaturen skulle vara mycket oläglig och i sämsta fall vara farlig och skadlig. Dit hör i första hand de sjuka, de som alltså är intagna på sjukhus, kronikerhem och liknande inrättningar. Men dit hör också personer som uppnått så hög ålder, att rörligheten är nedsatt, och som därför i allmänhet får sitta överksamma i sina bostäder. Det vore mycket beklagligt om det inte skulle visa sig möjligt att göra ett undantag från denna

ransonering för sjukhus, ålderdomshem, pensionärshem och liknande fastigheter, där de boende utgöres av personer som antingen uppnått hög ålder eller lider av sjukdom.

Jag har observerat en passus i propositionen där det sägs, att de i lagarna stadgade befogenheterna självfallet icke skall utnyttjas tidigare eller i större omfattning än förhållandena med nödvändighet kräver. Jag tror att man allmänt skulle värdesätta om statsrådet Lange kunde uttala, att man så långt det är möjligt skall söka undantaga fastigheter med det klientel jag här åsyftar, och jag riktar en vädjan till statsrådet att överväga dylika modifikationer.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **LANGE**:

Herr talman! Jag noterar med stor tillfredsställelse att samtliga talare som deltagit i denna debatt haft endast en mening beträffande nödvändigheten av att nu sätta denna fullmaktslagstiftning i kraft. Det vittnar om en riktig ansvars känsla inför det läge som föreligger i världen, och jag noterar det, som sagt, med tillfredsställelse.

Jag skall inte förlänga debatten mycket, men låt mig ändå erinra om att bakgrunden till de åtgärder som här avses skola tillgripas är läget i Mellersta Östern. Genom vad som där inträffat har vi att räkna med en minskning i tillförseln av olja till Europa, och det kommer att betyda också en minskad tillförsel av olja och bensin till vårt eget land. Det är uteslutande dessa händelser och dessa omständigheter som gjort det nödvändigt att nu genast gripa in.

Herr Ohlin framhöll att orsaken till att regeringen var tvungen att så snabbt vidtaga åtgärder kanske var att vår lagersituation inte var helt tillfredsställande och betryggande. Jag tror, herr

Samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning

Ohlin, att vilka lager vi i dagens läge än hade haft, så skulle det ha varit nödvändigt för oss att på detta område införa en beredskap och att kanske inte låta det stanna därvid utan också vidtaga åtgärder för att begränsa förbrukningen. Våra möjligheter att från de gemensamma europeiska tillgångarna få en så stor andel som önskvärt är sammanhänger med att vi själva kan visa att vi gjort vad på oss ankommer för att i detta, som vi hoppas, tillfälliga läge pressa ned förbrukningen. Jag förutsätter alltså att vi, även om våra oljelager varit bra mycket större än de för närvarande är, likväl måst tillgripa begränsnings- och regleringsåtgärder.

Som jag tillät mig säga i ett radioeko i går räknar regeringen med att dessa åtgärder och ingripanden omedelbart skall upphävas när vi klarare kan se vad som händer i framtiden och så snart oljan börjar flyta in. Det finns ingen som i och för sig önskar sådana ingripanden eller vill ge dem längre varaktighet än som är absolut oundvikligt.

Herr Ohlin berörde lagersituationen och efterlyste besked från regeringsbanken om vad regeringen gjort för att förbättra lagren. Jag kan lämna en sådan redogörelse, men jag vill inte ta upp kammarens tid med att lämna den nu, och jag behöver dessutom vissa uppgifter, som jag inte har omedelbart tillgängliga, för att göra den så fullständig som möjligt. Jag skall dock överväga att i annat sammanhang ge kammaren en sådan redogörelse. Så mycket kan jag säga redan nu, att situationen i detta hänseende är bättre än den var för ett år sedan. Vi har genom statsmakternas egna åtgärder, genom åtgärder i kommunal regi och genom enskildas insatser under senare år undan för undan ökat våra lagerutrymmen för såväl eldningsolja som bensin. Jag tror inte det är oriktigt att säga, att denna ökning

har skett i snabbare takt än förbrukningsökningen.

Man kan naturligtvis alltid göra gällande, att vi skulle stå oss ännu bättre om våra lager vore ännu större än de för närvarande är. Här står vi inför en avvägning, hur mycket av resurserna vi skall binda för beredskap och vilka omedelbara önskemål och behov som skall tillgodoses. Kanske får jag tillägga, att det för över ett år sedan på initiativ av min företrädare i ämbetet tillkallades en särskild utredning, som skulle överse beredskapen på detta område och utarbeta förslag om ytterligare åtgärder i syfte att stärka lagren av brännolja och bensin.

Herr Staxäng rekommenderar regeringen att söka möjliggöra vissa lättnader i bensinrestriktionerna. Han menar att det skulle vara önskvärt, att folk fick ta sig till gudstjänsten på söndagarna även i privatbilar. Ja, jag förstår både honom och dem som instämde i hans anförande och anser att det skulle vara önskvärt, att man inte behövde lägga hinder i vägen för folk som vill komma till gudstjänsten, men jag tror att det skulle vara förenat med betydande praktiska svårigheter att införa lättnader av det slaget. Jag föreställer mig dessutom att det i många fall finns kollektiva transportmedel att anlita, och de bör i första hand komma till användning. Jag kommer att be bränsleavdelningen inom handels- och industrikommissionen undersöka, om någonting kan göras för att åstadkomma lättnader på detta område, men jag är inte säker på att det går att praktiskt genomföra utan att andra besvärliga konsekvenser uppstår. Jag vill också än en gång säga, att vi har anledning hoppas att dessa åtgärder är av högst tillfällig natur, och då får vi väl ta de olägenheter som kan följa med en reglering av detta slag. Det vore en annan sak om vi kunde förutse, att regleringen

Samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning

skulle vara i kraft ett år eller mera — i ett sådant fall är det nödvändigt med en rad olika undantagsbestämmelser och säranordningar. Jag anser dock att man inte bör tynga en tillfällig regleringsapparat med alltför många undantag av detta slag.

Herr Ahlberg framhöll att man borde se till, att sjukhus, ålderdomshem och över huvud taget fastigheter där åldringar bor inte får alltför stark känning av begränsningen i tilldelningen av eldningsolja. Det är självfallet att sådana institutioner som sjukhus får bedömas särskilt, men man måste också ta hänsyn till vilka möjligheter att använda ersättningsbränslen som finns. Utöver vad jag redan har sagt rent allmänt om vår lagersituation vill jag tillägga, att även våra lager av fossilt bränsle är större än för ett år sedan. Jag tror inte att herr Ahlberg behöver hysa alltför stora farhågor för att inte de hänsyn, som han här har talat om, kommer att tagas vid tillämpningen av regleringen.

Herr OHLIN (fp) kort genmäle:

Jag är glad att handelsministern ställer i utsikt en redogörelse för lagringsproblemet i hela dess omfattning. Jag vill bara be handelsministern att omedelbart ta upp till övervägande ett förslag som tidigare har debatterats här i riksdagen, nämligen att man skulle avskaffa investeringsavgiften för investeringar som innebär ökade lagringsmöjligheter för olja. Det förefaller mig nämligen som om det är litet hårt att personer och företag som gör investeringar, vilka kanske inte i och för sig är lönande men som starkt kan bidra till att förbättra beredskapen i landet med avseende på tillgången på olja, skall i viss mån bestraffas genom att tvingas erlägga investeringsavgift.

Jag hemställer att regeringen i belysning av dagens läge omedelbart tar upp

denna fråga till omsorgsfullt övervägande.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag är ledsn att behöva säga att jag inte tänker villfara herr Ohlins sista begäran. Jag vill bara erinra herr Ohlin om att i den mån som bidrag eller lån av allmänna medel utgår för dessa lagringsändamål ingen investeringsavgift utgår.

Därjämte har det meddelats mig att den kommitté, varom jag talade i mitt första anförande, kommer att vara klar med sin utredning inom ganska kort tid, och det är ju möjligt att vad som där föreslås också kan ha betydelse för det spörsmål som herr Ohlin nu sist reste. Men innan jag har sett resultaten av denna utredning och kunnat ta ställning till dessa tänker jag inte företa mig någonting i linje med herr Ohlins sista rekommendation.

Herr STAXÅNG (h) kort genmäle:

Herr talman! Min replik skall även innehålla ett tack till statsrådet för hans uttalande. Statsrådet var visserligen ganska tveksam om möjligheten att tillmötesgå min begäran beträffande resorna till gudstjänsterna men förklarade sig dock beredd att med vederbörande myndigheter överlägga om denna sak.

Det är alldeles riktigt som statsrådet nämner, att kontrollen här spelar en mycket stor roll, men gentemot detta vill jag framhålla att den lokala polismakten känner varje bilägare som gör dessa resor, varför det torde vara möjligt att genomföra en kontroll. Jag vill också framhålla att detta gäller en fråga som i mycket hög grad berör landsbygden.

Samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Bara ett ord till herr Staxäng. I mitt förra anförande glömde jag att säga att taxibilar naturligtvis inte kommer att drabbas av något söndagskörningsförbud, varför även möjligheten att använda sådana står öppen.

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Det är uppenbart att vi måste vara villiga att finna oss i vissa uppoffringar också här i vårt land, när världen överskuggas av så allvarliga händelser som nu. Vi skulle väl ha anledning att blygas om vi enbart kverulerade över vissa inskränkningar i vår frihet, när andra folk berövas liv och frihet och världsfreden står i fara. Regeringen skall inte klandras för att den här gör sin självklara plikt och vakar över landets försörjningsläge när det gäller så viktiga importvaror som olja och bensin. Något sådant klander har ju heller inte här framförts. Vi får vara tacksamma om våra bidrag till konflikternas lösning inskränker sig till de här föreslagna åtgärderna, och då inkluderar jag vår svenska FN-styrka till Suezområdet.

Jag begärde ordet, herr talman, för att säga några få ord rörande bensinfrågan och söndagstrafiken. Vid första påseende verkar åtgärden vara välbetänkt och av två eller flera onda ting det minst onda. Men om man ser närmare på saken finner man, att den nog kommer att medföra stora olägenheter för vissa folkgrupper, och att den drabbar så orättvist. Vi i städerna klarar oss naturligtvis bra, trots dessa inskränkningar under veckohelgerna. Detta är i första hand ett landsbygdsproblem, och eftersom jag har en riksuppgift som för mig landet runt i olika ärenden kan jag göra mig en föreställning om hur inskränkningarna kommer

att inverka på gemenskapslivet på den svenska landsbygden. Det gäller gudstjänstlivet, som herr Staxäng redan har påpekat, men det gäller även folkbildningsverksamhet, kurser och annat sådant, som man i regel har förlagt till veckohelgerna. Jag har en känsla av att all sådan verksamhet kommer att drabbas onödigt hårt i förhållande till de bördor som tätorterna kommer att få bära. Jag har egna erfarenheter av att man på landsbygden, när man samlar människor till olika gemenskapsformer, i hög grad är beroende av bilarna. Det är inte omöjligt att vi utanför våra lokaler har 20, 30, 40 och upp till 100 motorfordon under sammankomsterna. Man måste ju fråga sig om inte ett sådant här kategoriskt förbud mot söndagskörning kommer att lamslå landsbygdens gemenskapsliv för den tid som förbudet omfattar. Vi är ju ändå i den här kammaren på det klara med att detta gemenskapsliv är ett styrkebalte för vårt folk och att det skulle vara olyckligt om vi förhindrade en sådan samling.

Det är särskilt olyckligt, att det är under vinterhalvåret som detta förbud träder i kraft, under den tid då det är svårt att cykla långa vägar. Nu har man inte heller samma möjligheter som förr att använda hästtransporter. Handelsministern anförde här att vi har bussarna och taxibilarna. Det är riktigt, men många av de vägar som det gäller befares ju inte regelmässigt av busstrafik, och vad taxibilarna beträffar blir ju inte bensinåtgången mindre för att man åker taxibil till gudstjänsten eller kursammanskomsten.

Jag har inte, herr talman, för avsikt att i det här sammanhanget vädja till handelsministern om en omedelbar ransoneringsåtgärd, även om en sådan enligt min mening skulle vara mera rättvis. Jag förstår att det är en dyrbar åtgärd och att vi helst ser om vi kan und-

Samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning

gå den, i synnerhet om detta tillstånd blir av kortvarig karaktär. Skulle det emellertid vara så, herr statsråd, att oron kommer att fortsätta ännu en tid, så skulle jag allvarligt vilja vädja till herr statsrådet att överväga om förordningen i vissa avseenden kunde mildras. Jag utgår ifrån att förkunnare från olika kristna samfund, som har sin regelbundna gudstjänstverksamhet, kommer att få tillstånd att använda sina bilar under söndagarna, men det är ju inte så synnerligen roligt för dem att stå ensamma i sina helgedomar om folket i allmänhet har svårt att komma dit.

Vidare står vi snart inför julen, och jag skulle vara synnerligen tacksam om statsrådet ändå ville överväga huruvida inte vissa undantagsåtgärder kunde vidtagas för att främja gemenskaps- och gudstjänstlivet under denna stora helg.

Häri instämde herr *Nelander* (fp).

Herr *ANDERSSON* i *Dunker* (bf):

Herr talman! Jag kan i allt väsentligt instämma i vad herrar *Staxäng* och *Rimmerfors* här anfört. De har framhållit vissa landsbygdens synpunkter på denna fråga.

Jag har icke något att invända emot att här föreslagits en del inskränkningar och ransoneringar i fråga om bensin- och brännoljaförbrukningen, ty detta är säkerligen nödvändigt i nuvarande läge. När jag emellertid fick läsa denna proposition, undrade jag, om det i handelsdepartementet inte fanns någon, som kände till de väsentligt annorlunda förhållandena på landsbygden jämfört med städerna. Att statsrådet själv inte kan känna till de sakerna så väl det får vi förlåta honom, men nog borde det finnas någon inom detta departement, som kunde ha gjort klart för statsrådet, att denna form av inskränkning drabbar landsbygden oerhört hårt. I städerna har man inte de långa avstånden, man har i stor utsträckning till-

gång till de kollektiva kommunikationsmedlen, såsom bussar och spårvagnar, och i allmänhet god tillgång till taxibilar. På landsbygden har vi inte detta. Antalet bussar där är numera mycket inskränkt, och detsamma gäller busslinjerna. Detta gör att man inte kan få den nytta av detta kommunikationsmedel som man annars skulle kunna få.

Sedan är det riktigt, som herr *Rimmerfors* sade, att det är just under lördagskvällar och söndagar som vårt föreningsliv, vårt gudstjänstliv och annat sådant, som kan räknas till kulturell verksamhet, lever och frodas. Det är praktiskt taget omöjligt att få ihop folk på kvällen en tisdag, torsdag eller fredag, men på lördagskvällarna och söndagarna går det. Det är, som han också sade, så att människorna nu kommer i bilar, och det skall ingen klandra dem för; det är ju i högsta grad ett landsbygdens kommunikationsmedel. Hästar är snart museiföremål också på landsbygden. Den föreslagna åtgärden blir därför ett hårt slag emot landsbygden, vilket man där mycket starkt reagerar mot. Jag har redan i dag på morgonen haft ett flertal telefonsamtal från min hembygd, där man är mycket upprörd över det här förslaget.

Nu är det väl inte möjligt att i dag få igenom någon förändring i det föreliggande förslaget, men jag vill varmt vädja till statsrådet att snarast möjligt gå i författning om utarbetandet av förslag till någon form av ransonerings av bensinen, så att varje bilägare får åtminstone någon kvantitet, som han kan använda på tid och sätt han finner lämpligast. Jag såg också i en tidning just i dag, att man i Danmark gått ungefär den vägen, och jag frågar mig: Varför skulle inte vi kunna göra detsamma? Vi har ju om möjligt ännu mera behov av bilar på den svenska landsbygden än man har i det tätbefolkade Danmark.

Samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning

Det är ju också på det sättet, att gör man en ransonering eller inskränkning i något avseende — som det är tydligt att man måste göra i föreliggande situation — bär folket det med ganska stort jämnmod, om det kan finna att fördelningen är rättvis. Men finner folk som nu, att praktiskt taget hela landsbygden har ställts i stryckklass — det har ju blivit så — då reagerar man, och detta med rätta.

Jag vill därför än en gång vädja till statsrådet att snarast möjligt låta utarbeta och framlägga förslag till någon form av ransonering av bensinen i stället för det föreslagna körförbudet. Det skulle skapa möjlighet att åka till kyrkan och till andra religiösa lokaler, och även möjlighet att uppehålla försörjningslivet på landsbygden, vilket lyckligtvis ännu lever ett ganska rikt liv. Får det ett sådant slag som den nu föreliggande propositionen innebär, får det säkerligen ganska svårt att resa sig.

Jag tillåter mig att enträget hemställa till herr statsrådet att så snart ske kan göra den förändring jag här föreslagit.

Herr GUSTAFSSON i Borås (fp):

Herr talman! Jag tänker mig, att vi alla känner det beklagligt att ha kommit i denna situation, men det är naturligtvis inte något annat att göra än att finna sig i den hårda nödvändigheten.

Det har här förut påpekats, och jag vill ytterligare understryka det, att denna anordning drabbar människorna mycket olika. Den hindrar ju inte personer, som kan ta sig ledigt en eller ett par dagar mitt i veckan, att få möjlighet utnyttja sin privatbil och resa nära nog vart de vill, under det att andra, som är bundna av sitt arbete hela veckan och bara kan vara lediga under veckoslutet, nu får stanna hemma. Städer och tätorter berörs naturligtvis

mycket litet. De har bussar och spårvagnar, de har kommunikationerna i stort sett ordnade, under det att landsbygden drabbas mycket hårt. Det torde då bli på det sättet i praktiken, att nära nog all kursverksamhet och föredragsverksamhet, som nu är planerad, får inställas på grund av att man inte har något annat kommunikationsmedel att tillgå i de flesta fall än bilar. Hästar finns inte, och man har inte åkdon heller, och avstånden gäller ofta en eller flera mil. Det är ju bara frisksportarna som tar sig för att gå nu för tiden, annars skulle det kanske inte skada att sätta fart på gångtrafiken. Det skulle många må väl av.

Det är nog så, att vi alla skall vara solidariska, men, herr talman, all solidaritet bygger på den principen, att alla skall behandlas så lika som möjligt. Det är ju förutsättningen för att alla skall vara solidariska. Blir nu denna form av ransonering av mycket kort varaktighet, tycker jag inte det är så mycket att bråka om — då får alla finna sig i det — annars vill jag gärna instämma med herr Andersson i Dunker i att om ransoneringen kommer att spänna över någon längre tid bör regeringen söka finna någon form för utjämning.

Herr KÖNIGSON (fp):

Herr talman! Jag har liksom de föregående talarna ingenting att anmärka mot det föreliggande utskottsutlåtandet, men jag skulle vilja säga ett par ord om den form som bensinransoneringen enligt meddelandet skall få.

Det är utan tvivel så, som det redan sagts, att förbud mot söndagskörning är den mest otrevliga formen av bensinransonering. Det har redan förut framhållits, att landsbygden drabbas orättvist, och det har också i förbigående nämnts, att den även drabbar

andra grupper på ett sätt som inte kan betraktas som rättvist. En ransonering i form av förbud mot söndagskörning drabbar inte dem som kan göra sig fria någon eller ett par dar i veckan, men de som hela veckan är bundna på kontor, fabriker eller verkstäder och som kanske mera än andra har behov av att komma ut på lördagar och söndagar, drabbas särskilt hårt.

Denna form av bensinransonering är det otrevligaste som man kan tänka sig och det enda skälet för att man kan acceptera den är, att man vill tro att den kommer att få en mycket kort varaktighet. Men skulle det vara så, att den inte får den korta varaktighet, som vi vill tro att den kommer att få, då är, som det redan förut har sagts, en allmän ransonering, som drabbar alla lika, att föredra.

Det är klart vi nu måste göra någonting för att få ned oljekonsumtionen men vi får som sagts hoppas att dessa inskränkningar blir av kort varaktighet, och under den förutsättningen kan man, som jag förut sagt, kanske acceptera detta förbud mot söndagskörning.

Överläggningen var härmed slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5

Föredrogs, men bordlades åter tredje laguskottets utlåtande nr 27.

§ 6

Riktlinjer för sjöräddningsväsendet

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för sjöräddningsväsendet jämte i ämnet väckta motioner. Utskottets hemställan föredrogs, och anförde därvid

Herr JOHANSSON i Öckerö (fp):

Herr talman! Utskottet har ju varit välvilligt vid behandlingen av en i förevarande ärende väckt motion, II: 734.

Riktlinjer för sjöräddningsväsendet

Jag vill bara med några ord understryka en passus i utskottets utlåtande: »Enligt utskottets mening bör i huvudsak gälla, att fondmedlen disponeras för Sällskapets behov och att medel för erforderlig anskaffning och förbättring av statlig sjöräddningsmateriel anvisas över riksstaten. Det synes nämligen utskottet vara av vikt, att Sällskapet icke av brist på medel hindras från att på ett effektivt sätt fullgöra sina betydelsefulla uppgifter.» Vad beträffar bristen på medel är det ju ett faktum, att sällskapet trots välvilliga donationer från flera håll under de sista åren har haft mycket ont om pengar för nybyggnader och modernisering av sina båtar och övrig materiel.

De båtar, som nu finns, börjar bli mycket föråldrade. Jag ber att få erinra om att de två största båtarna på västkusten är 37 år gamla. Det är en alldeles för hög ålder för båtar, som ofta under hårda påfrestningar skall användas i sådant väder, då andra båtar söker hamn. Det är därför av behovet påkallat, att detta båtmaterial blir förnyat. Och det ganska snart!

En båt är visserligen under byggnad på Djurgårdsvarvet i Stockholm, men enligt uppgift som jag fått är det mycket svårt att finansiera byggandet av den nya båten. Om inte pengar inom en snar framtid kan ställas till förfogande, är man nödsakad att sälja statsobligationer för att finansiera det hela.

Med hänsyn till utskottets välvilliga skrivning utgår jag ifrån att departementschefen ser till att pengar till sjöräddningssällskapet utbetalas inom en snar framtid. Jag vågar tolka utskottets skrivning som ett bifall till motionen.

I detta anförande instämde herrar Adamsson (s), Carlsson i Bakeröd (bf), Lundqvist (s), Nyberg (fp) och Staxäng (h).

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7

Plåtvalsverk vid Norrbottens järnverk

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 171, i anledning av väckta motioner angående utredning om anläggande av ett plåtvalsverk vid Norrbottens järnverk i Luleå.

Utskottets hemställan föredrogs, och yttrade därvid:

Herr **HOLMBERG** (k):

Herr talman! Den formella invändningen mot motionerna tycks vara, att det inte behövs någon utredning bland annat på grund av de åtgärder som redan vidtagits eller planerats av Norrbottens järnverks ledning. Jag vill därför påpeka att i den kommunistiska gruppens motion har det icke yrkats på någon utredning. Förslaget därom kom först efter det den kommunistiska motionen inlämnats. Jag vet inte vad anledningen därtill var.

Däremot har vi ansett för troligt att Norrbottens järnverk även för denna utbyggnad behöver ekonomisk medverkan i någon form från statsmakternas sida. Fördenskull erfordras emellertid inte någon utredning i gängse mening utan ett regeringsingripande av ganska enkelt slag.

Av uppgifter, som för övrigt helt nyligen lämnats av bolagsstyrelsen, framgår det emellertid, att det inte ens behövs sådana åtgärder från regeringens sida, som vi trodde var nödvändiga. Bolagets ekonomiska situation är nämligen sådan, att det klarar denna sak utan ekonomisk medverkan från statsmakternas sida.

Fortfarande ligger emellertid det hela i regeringens eller skall vi säga statsmakternas hand så till vida, att byggnadstillstånd skall beviljas av statliga organ, och det gäller ju här en relativt stor anläggning. Det är ju också bekant, att vederbörande statliga instanser ställs inför två framställningar om byggande av plåtvalsverk, och det är därför angeläget att understryka en sak, som jag

tror är verifierad från fackmannahåll, nämligen att allt talar för, både ur nationalekonomisk och marknadsmässig synpunkt, att Norrbottens järnverk bör ha förtursrätt, när det så småningom blir fråga om att bygga ytterligare ett plåtvalsverk här i landet.

De yttranden som avgivits med anledning av motionerna bekräftar vår uppfattning, att utbyggnaden av NJA ligger särskilt väl till om man snabbt vill åstadkomma en betydande förbättring av försörjningsläget i Norrbotten. Det kommer nämligen att röra sig om en anläggning, som kan sysselsätta flera hundra man, och det är behövt ur försörjningssynpunkt.

Det kan gå snabbt för det första därför att det är alldeles klart ådagalagt att den svenska industrien har starkt behov av ökad stålproduktion. För det andra har NJA all den sakkunskap och även de ekonomiska resurser som behövs för att verkställa en sådan utbyggnad. För det tredje skulle en vidgning av NJA:s produktionsprogram av allt att döma i mycket betydande grad bidra till att öka verkets lönsamhet. För det fjärde har Norrbotten ett påfallande behov av de nya arbetstillfällena och den allmänna förbättring av försörjningsläget som en utbyggnad av NJA skulle medföra.

Det är eljest vanligt att förslagen om näringspolitiska åtgärder i Norrland hamnar i utredningskvarnar som mal i årtionden. Beträffande NJA:s utbyggnad finns i varje fall inte denna möjlighet att motivera ett långt dröjsmål.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om att det i princip ligger till på samma sätt med ytterligare ett viktigt industriprojekt i Norrbotten, nämligen frågan om en lövmassefabrik i Torne-dalen, som den statliga utredningen lämnade förslag om för snart två år sedan.

I yttrandet från länsstyrelsen i Norrbotten påpekas en sak, som naturligtvis är bekant för riksdagens ledamöter men som det ändå finns särskild anledning

att understryka. Det är erinringarna om att man inom fackmannakretsar anser att ett modernt handelsjärnverk uppnår sin bästa lönsamhet vid en kapacitet av omkring en halv miljon ton färdigvalsade produkter. Vår grupp har fört samma fråga på tal vid flera tillfällen tidigare, när man i riksdagen diskuterat det statliga järnverket. Erinringar om vad som skett i den frågan ger nämligen belysning av högerns och folkpartiets ständiga bemödanden att förhindra NJA:s utbyggnad till det format, som är mest lönsamt enligt fackmännens mening, och framför allt de borgerliga partiernas strävanden att hålla NJA kvar så länge som möjligt på tackjärnsproduktionens nivå.

Riksdagens ursprungliga beslut var ju nämligen, att järnverket skulle ha en kapacitet av i det närmaste en halv miljon ton. Jag skall inte i detalj erinra om de upprepade borgerliga attackerna — och inte heller om eftergifterna för dessa attacker — som resulterade i att det statliga järnverkets kapacitet kom att bli ungefär hälften av det ursprungligen i riksdagens principbeslut fastställda.

Nu är det emellertid på tiden att NJA förs fram till den position som det bör ha dels ur lönsamhetssynpunkt och dels med hänsyn till befolknings- och arbetsmarknadsförhållanden. Detta kan ske genom att snabbt komplettera NJA med ett valsverk för grovplåt samt genom att i övrigt åtgärder vidtas, som hör samman med en sådan utbyggnad.

Jag vill också göra en kort kommentar till en del av Jernkontorets yttrande över våra motioner. Däri vitsordas att inom några år torde det finnas behov av en svensk produktionsökning av grovplåt med mer än 100 000 ton per år, även om man skall bibehålla den nuvarande stora importen av plåt från andra länder. Men så kommer Jernkontoret in på frågan om fraktkostnaderna och gör följande synnerligen underliga påstående: »Uppenbarligen tarvas det

Plåtvalsverk vid Norrbottens järnverk

att NJA har ett speciellt produktions-tekniskt försprång för att de förhållandevis höga fraktkostnaderna till förbrukarna skall kunna kompenseras.»

Men nu förhåller det ju sig så, som för övrigt Jernkontoret också påpekar, att de svenska förbrukarna måste köpa det mesta av plåten från England och Amerika. Det är ju orimligt att tro att fraktkostnaderna från Luleå till svenska varv skulle behöva bli avskräckande i jämförelse med motsvarande transporter ända från Amerika.

Dessutom tillkommer ju andra prisfrågor. Jernkontoret erinrar om det kända faktum att svenska varv hämmas i sin utveckling på grund av att det inte finns plåt att köpa i tillräckliga mängder. Det är klart att en sådan situation ger de utländska ståltrusterna en särskild favör gentemot de svenska förbrukarna. Plåtpriserna har ju också självfallet bland annat på grund av dessa förhållanden på ett år ökat med 60 procent.

De offentliga förklaringar, som nu avgivits av NJA:s styrelse med anledning av motionerna, kommer säkert att hälsas med tillfredsställelse av Norrbottens folk. Särskilt gäller detta styrelsens beslut att redan nu öka götproduktionen och att installera en ny 70-tonns stålugn. Men även styrelsens prognos för plåtvalsverket vill jag för min del tolka optimistiskt. Jag bedömer det hela så, att det nu finns förutsättningar för ett mycket snabbt resultat i den riktning vi med motionerna velat främja. Under sådana förhållanden, herr talman, anser jag att vi för dagen har kommit så långt som det nu är möjligt, och jag ställer därför inget särskilt yrkande utan vill till slut bara uttala den förhoppningen, att regeringen skall ge allt erforderligt stöd för NJA:s fortsatta utbyggnad, när det så småningom blir fråga om att bevilja byggnadstillstånd.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Plåtvalsverk vid Norrbottens järnverk

Herr JANSSON i Kalix (s):

Herr talman! Jag har ingen anledning att polemisera mot herr Holmberg i anledning av hans anförande här nyss från denna plats. Jag vill endast understrika att den utredning, som vi begärt i den motion även jag undertecknat, byggde på ovetskap om att styrelsen hade förberett utredningar och företagit undersökningar, vilka i nuläget rent av gör det möjligt för styrelsen att sätta i gång utbyggnaden av valsverket så fort ekonomiska förutsättningar här för föreligger. De resultat utskottet redovisat i förevarande utskottsutlåtande är emellertid av enbart glädjande natur. Vi norrbottningar ser givetvis med glädje att styrelsen redan har kommit så långt, att det kanske rent av finns färdiga planer på en sådan utbyggnad. Att vissa andra utbyggnader av rent tekniska skäl måste gå före utbyggnaden av valsverket förstår vi också.

Jag har begärt ordet här för att uttrycka vår glädje över att man nu kommit så långt som fallet är med planerna på övriga produktionsfaktorer vid järnverket samt att man nu skall bygga ut plåtvalsverket. Vi har nämligen den uppfattningen att man vid järnverket har möjligheter att syssla med även annan produktion än enbart förädlingen av malm till järn. Vi tror att man kan öka möjligheterna att möta de skiftningar i efterfrågan på världsmarknaden, som kan bli följden av en kris eller av en omställning av byggnadsmetoder och -konstruktioner. Vi räknar med att plåtvalsverket skall bli en viktig faktor, när det gäller att bära upp järnverket ekonomiskt, och vi instämmer inte i alla de spådomar som uttalats om att järnverket kommer att bli en sjö, i vilken staten kastat bort 400 miljoner kronor — pengar som man aldrig kommer att få tillbaka.

Vi anser att järnverket nu har fått ökade möjligheter, och vi tror också att järnverket i och med utbyggnaden av plåtvalsverket skall kunna ge småföre-

tagarföreningarna möjligheter till utveckling, vilket i så fall kommer att medföra ett mera differentierat näringsliv i Norrbotten. Vi är tacksamma för de åtgärder, som från statens sida vidtagits, och som gjort att vi i Norrbotten har fått en stor och förnämlig träindustri och genom järnverkets tillkomst också en stor järnindustri. Vi saknar emellertid alltså de differentierade förutsättningarna för ett rätt utnyttjande av småföretagarverksamheten. Det planerade plåtvalsverket kan skapa förutsättningarna för en järnmanufakturindustri, som kan bli ett gott stöd vid utbyggnaden av småföretagarverksamheten. Därmed får vi också möjligheter att komma åt den restarbetslöshet, som trots allt ändå dröjer sig kvar här och var i Norrbottens bygder, inte minst inom Tornedalen, och detta på grund av att vårt näringsliv är så ensidigt inriktat som fallet är.

Jag vill nu framföra min egen och mina medmotionärers glädje över att utskottet har kunnat göra de konstateranden, som utskottet har gjort. Jag kan också förena mig med herr Holmberg och säga att även vi vill uttrycka förhoppningen att hinder icke skall resas från regeringshåll, när styrelsen förelägger regeringen de utarbetade planerna på en utbyggnad av järnverket.

Herr talman! Jag har inte något yrkande.

I detta anförande instämde herr *Gavelin* (s), fru *Ericsson* i Luleå (s) och herr *Viklund* (s).

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 8

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 172, i anledning av väckta motioner om utredning rörande den norrländska vintersjöfartens framtida möjligheter för kontinuerlig drift,

nr 173, i anledning av väckta motio-

Ökat stöd åt forskningen beträffande framställning av alkoholfria drycker av frukt och bär

ner om utredning rörande utökad sjömättningsverksamhet på de norrländska farvattnen,

nr 174, i anledning av väckt motion om återförande till de ursprungliga fastigheterna av vissa av 1942 års militära markersättningsnämnd inköpta och arrenderade markområden i Norrbottens län,

nr 175, i anledning av väckta motioner om utredning angående samhällseliga stödåtgärder för invalidiserade barn, som vårdas i hemmen, och

nr 176, i anledning av väckta motioner om ersättningar i ömmande fall åt enskilda, som genom åtgärd av offentlig myndighet lidit ekonomisk skada.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9**Ökat stöd åt forskningen beträffande framställning av alkoholfria drycker av frukt och bär**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 177, i anledning av väckta motioner om ökat stöd åt forskningen beträffande framställning av alkoholfria drycker av frukt och bär.

Utskottets hemställan föredrogs, och anförde därvid

Herr NILSSON i Lönsboda (fp):

Herr talman! Då jag är en av motionärerna i denna fråga, vill jag uttala min tillfredsställelse med den positiva inställning utskottet haft i detta stycke.

Frågan om de alkoholfria dryckerna är betydelsefull ur mer än en synpunkt. Vi vet alla att efterfrågan på dessa drycker har ökat betydligt under senare år, detta delvis kanske tack vare de anslag riksdagen beviljat för upplysning och propaganda. Efterfrågan på must har också ökat, och detta gäller inte endast för mustens användning som måltids-, fest- och sällskapsdryck, utan efterfrågningen gäller också i stor utsträck-

ning för musten som läskedryck. Men man är förvissad om, efter de erfarenheter man har, att denna efterfrågan kunde ytterligare stegas i hög grad om man hade effektivare tillverkningsmöjligheter.

Vi har i vårt land en omfattande fruktodling, vars utövare strävar efter att få fram så goda kvaliteter som möjligt. Ett av de stora problem man har att brottas med är att få till stånd en tillfredsställande avsättning även av frukt av lägre kvalitet och av sorter som icke lämpar sig för direkt konsumtion. Hade man bättre avsättning för denna fabriksfrukt, skulle denna helt försvinna från färskvarumarknaden till gagn för konsumtionen i övrigt, varjämte fruktodlarna också kunde göra sig någon inkomst på denna vara.

Även om efterfrågan på muster och juicer stigit och den svenska tillverkningsindustrin ökats avsevärt under senare år, är dock konkurrensen av importvaror mycket stor och kännbar. De importerade alkoholfria dryckerna är resultatet av mångårigt utländskt forskningsarbete, och på det hållet har man också en välkött, världsomspännande reklamapparat till sitt förfogande. Den svenska produktionen däremot disponerar i allmänhet inte över några större ekonomiska resurser, då de flesta musterierna är småföretag. Det är därför motiverat att med stöd från det allmännas sida åt en intensifierad forskning söka få fram så goda alkoholfria drycker som möjligt.

Institutet för konserveringsforskning har redan 1951 haft frågan härom uppe till behandling, men på grund av bristande ekonomiska resurser har man inte kunnat göra något åt saken. Jag vill därför understryka utskottets uttalande om att man förväntar, att Kungl. Maj:t vidtar de åtgärder som kan anses vara påkallade. Det är min förhoppning att Kungl. Maj:t snarast ställer tillräckliga medel till förfogande för en utökad

Finansieringen av den kommunala investeringsverksamheten

forskning, så att man kan få fram ännu bättre kvaliteter av våra inom landet odlade frukter och bär, varigenom den svenska produktionen kunde hållas i nivå med den utländska. Inte minst av nykterhetspolitiska skäl — för att främja ett alkoholfritt umgängesliv — är det viktigt att alkoholfria drycker marknadsföres i rikligt urval och i goda kvaliteter.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10

Föredrogs vart efter annat

statsutskottets utlåtande nr 178, i anledning av väckt motion om provisoriskt rörligt tillägg å tjänstelivränta m. m.; och

bevillningsutskottets betänkande, nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till taxeringsförordning, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtande och betänkande hemställt.

§ 11

Finansieringen av den kommunala investeringsverksamheten

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 35, i anledning av väckt motion angående finansieringen av den kommunala investeringsverksamheten.

I en inom första kammaren under nr 51 väckt motion, som hänvisats till bankoutskottet, hade herrar *Näsgård* och *Werner* hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om skyndsamt utredning rörande finansieringen av den kommunala investeringsverksamheten samt om framläggande för riksdagen av de förslag, som därav kunde föranledas.

Motionärerna hade uttalat sig för investeringens finansiering skattevägen i större omfattning än genom upplåning.

Utskottet hemställde, att motionen I: 51 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

I motiveringen hade utskottet bl. a. yttrat:

Även i det samhällsekonomiska läge, som nu är rådande, framstår ett ökat sparande som ett av den ekonomiska politikens väsentligaste mål. Ur denna synpunkt kan någon invändning icke resas mot motionärernas uttalande om önskvärdheten av att begränsa kommunernas anspråk på lånemarknaden, och utskottet finner sig därför kunna instämma i motionens syfte.

Reservation hade avgivits av herrar *Ewerlöf*, *Danmans*, *Magnusson*, *Schmidt*, *Nordqvist* i Karlskoga och *Löfgren*, vilka ansett att ovan anförda stycke i motiveringen för utskottets hemställan bort utgå ur utlåtandet.

Utskottets hemställan föredrogs, och yttrade därvid:

Herr SEVERIN i Stockholm (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LÖFGREN (fp):

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr NORDQVIST i Karlskoga (h):
Jag ber också, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring i motiveringen, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12

Säkran­de av full sysselsättning i Skåne

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 36, i anledning av väckta motioner om utredning angående erforderliga åtgärder för säkran­de av full sysselsättning i Skåne.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 451 i första kammaren av herrar *Norling* och *Öhman* och nr 581 i andra kammaren av herrar *Johansson* i Stockholm och *Hagberg*, hade hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om tillsättandet av en utredning med uppdrag att framlägga förslag till erforderliga åtgärder för säkran­de av full sysselsättning i Skånes städer och landsbygds­kommuner, varvid särskild uppmärksamhet borde ägnas dels ökat samhäll­ligt inflytande i viktigare näringsgre­nar dels skapandet av ett differentierat näringsliv på den skånska landsbygden.

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I: 451 och II: 581 icke måtte till någon riksdagens åtgärd för­anleda.

Utskottets hemställan föredrogs, och anförde därvid:

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Den utförliga behand­ling, som bankoutskottet ägnat vår motion, visar liksom de remissyttranden som avgivits att det ifrågavarande proble­met är allvarligt och även uppmärksammats av de instanser, som lämnat remissutlåtanden. Detta bestyrker, att vi håller på att få ett nytt problembarn vid sidan av vissa norrlandsbygder, nämligen vårt sydligaste distrikt.

Det är framför allt jordbrukets ra­tionalisering och den snabba och kraf­tiga minskningen av antalet lantarbetare som givit upphov till den ökade säsongarbetslösheten, som drabbat både lantarbetarna och den stora byggnads­arbetarkåren. Jag kan nämna, att enbart en stad som Kristianstad har be-

talat i genomsnitt 720 kronor per bygg­nadsarbetare och år i understöd. Vid en konferens som hölls i söndags med murare i Skåne konstaterades, att mel­lan den 1 januari i fjol och den 1 april i år har utbetalts inte mindre än 30 miljoner kronor i arbetslöshetsunder­stöd. Om de som erhållit understöd i stället kunnat sysselsättas med att bygga välbehövliga bostäder, skulle ytter­ligare 1 000 lägenheter ha färdigställts.

Även inom byggnadsämnesindustrien har det varit en del säsongarbetslös­het; i Bromölla och inom avdelningarna på många andra platser. Sockerbruken koncentreras mer och mer, och Trelleborgsbruket nedlades som alla minns för inte länge sedan. Det blir genom denna rationalisering ett mycket litet antal heltidsanställda och mest s. k. kampanjarbetare.

Vid den tid skörden äger rum är det arbete för många, men sedan vet dessa arbetare inte vart de skall ta vägen. Nyss nedlades också Gunnarstorps gruva. Det finns visserligen möjligheter för dem som arbetade där att få annat gruvarbete i närheten, men då uppstår liksom på andra håll det problem, som utskottet även sysslat med, nämligen att om man vill behålla människorna på landsbygden inom denna gamla bebyggelse, så måste man skapa snabba och billiga resemöjligheter för dem till städer och tätorter där, såsom utskottet konstaterar, efterfrågan på arbetskraft råder.

Problemet kompliceras av att så många av de säsongarbetslösa är mindre kvalificerade. Detta understryker vad vi sagt om yrkesutbildningen och visar framför allt att möjligheter måste skapas att förlägga nya industrier till de områden av Österlen och andra områden inom Kristianstads län, som har särskilt behov av större sysselsättning. Att medverka härtill borde också ligga nära till för de jordbrukarrepresentanter, som i kammaren ofta talat om riskerna för landsbygdens avfolkning. Svårigheterna att få bostäder i tätor-

Säkran­de av full sysselsätt­ning i Skåne

terna komplicerar än ytterligare problemet.

Jag är glad för den positiva behandling, som utskottet givit frågorna. De bägge länsstyrelserna har i likhet med Svenska lantarbetareförbundet redovisat ganska många åtgärder som hittills vidtagits och åtgärder som förbereds. Men när utredningar nu är i gång tycks oss en större samordnande utredning, såsom påyrkas i motionerna, vara av behovet påkallad. Jag hoppas att motionen och utskottets utlåtande skall ha verkat i pådrivande syfte och leda till snabba åtgärder. Någon förhoppning om att ett bifallsyrkande kommer att leda till en ändring har jag inte, men för att markera problemets allvar och för att ange, att de yttranden som avgivits av lantarbetareförbundet och av länsstyrelserna enligt min mening motiverar en större utredning, vill jag ändå yrka bifall till motionen.

Herr SEVERIN i Stockholm (s):

Herr talman! Såsom av alla remissyttranden som utskottet har inhämtat framgår, är det ingen av de hörda myndigheterna och institutionerna, inte heller lantarbetareförbundet, som tillstyrkt en särskild utredning. Allesammans erkänner förefintligheten av de säsongarbetsproblem som uppkommit genom jordbrukets nya arbetsmetoder, men allesamman hänvisar till att åtgärder redan är vidtagna, att åtgärder är planerade och att de inom länen förefintliga myndigheterna och organen sannolikt skall kunna bemästra de uppkomna problemen. Med hänsyn härtill har utskottet inte heller funnit det nödvändigt att igångsätta en särskild, större utredning.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet

väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 13

Föredrogs bankoutskottets utlåtande nr 37, i anledning av väckta motioner om inrättande av en statlig bilindustri.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 359, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organiserande av en svensk FN-styrka; och

nr 360, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående visst lotteriförfarande i samband med återbetalning av överskjutande preliminär skatt; samt

från andra lagutskottet:

nr 358, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med begäran om riksdagens samtycke till förordnande att 2 § första och tredje styckena samt 3—9 §§ allmänna förfogandelagen ävensom 2—5 §§ allmänna ransoneringslagen skola träda i tillämpning.

§ 15

Föredrogs vart efter annat

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av väckt motion angående viss ändring av förordningen om kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel,

nr 42, i anledning av väckta motioner dels om ändring i sjukförsäkringslagen i syfte att möjliggöra läkarvårdsersättning för förebyggande vård m. m., dels ock om viss ändring av bestämmelserna rörande prisrabatter av läkemedel,

nr 43, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i förordningen

angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel,

nr 44, i anledning av väckta motioner angående översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring, i vad motionerna avser fria läkemedel m. m., och

nr 45, i anledning av väckta motioner angående en översyn av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring, i vad motionerna avser läkemedel; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 36, i anledning av väckta motioner om ut-

redning angående orsakerna till det försämrade fångstresultatet beträffande s. k. vandringsfisk, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 16

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 12.06.

In fidem
Gunnar Britth
